RAPORT Z WDRAŻANIA UCHWAŁ ANTYSMOGOWYCH W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM

KWIECIEŃ 2024

IRT

DOLNY ŚLĄSK

opracowanie

Instytut Rozwoju Terytorialnego

ul. J. Wł. Dawida 1A

50-527 Wrocław

www.irt.wroc.pl

zespół autorski

Maciej Zathey, dyrektor IRT

Ilona Szarapo

Anna Pichlińska

Dariusz Zięba

skład

Magdalena Pietrukiewicz

zdjęcie na okładce: matousekfoto – Adobe Stock

kwiecień 2024 r.

Spis treści

I. WPROWADZENIE 3

II. STAN WDRAŻANIA UCHWAŁ ANTYSMOGOWYCH 10

III. REKOMENDACJE 23

IV. ZAŁĄCZNIK DO RAPORTU: PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO DOTYCZĄCEGO WDRAŻANIA UCHWAŁ ANTYSMOGOWYCH W GMINACH 26

I. WPROWADZENIE

W celu zapobieżenia negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie ludzi i środowisko, a także kierując się zasadą praworządności oraz zasadą interesu publicznego, Sejmik Województwa Dolnośląskiego wprowadził ograniczenia i zakazy w województwie dolnośląskim w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (tzw. uchwały antysmogowe) dla całego województwa dolnośląskiego.
Pierwsze ograniczenia wynikające z uchwał antysmogowych dotyczyły stosowanych paliw oraz użytkowania kominków i zaczęły obowiązywać już 01 lipca 2018r. Terminy dotyczące ograniczeń w stosowaniu instalacji zostały wprowadzone z opóźnieniem, tak by umożliwić użytkownikom dostosowanie się do nowych przepisów. Pierwsze zakazy w zakresie użytkowania instalacji zaczną obowiązywać 01 lipca 2024 r. i dotyczą wyeliminowania instalacji nie spełniających norm (tzw. kopciuchów).

Głównym celem Raportu jest przestawienie diagnozy sytuacji dotyczącej wdrażania uchwał antysmogowych oraz sformułowanie rekomendacji dla dalszych działań niezbędnych dla wzmocnienia implementacji przepisów, kierowanych do rządu oraz samorządów poziomu lokalnego i regionalnego.

Ze względu na charakter wykorzystywanych danych źródłowych Raport nie może być traktowany jako podstawa do wydawania decyzji o charakterze administracyjnym.

1. Zapisy uchwały antysmogowej w województwie dolnośląskim

Zgodnie z art. 96 ustawy o ochronie środowiska (Dz.U.2024.54 t.j. ze zm.) sejmik województwa może, w drodze uchwały, w celu zapobieżenia negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie ludzi lub na środowisko, wprowadzić ograniczenia lub zakazy w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. Projekt uchwały opracowuje zarząd województwa, który następnie podlega zaopiniowaniu przez właściwych miejscowo wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast i starostów.

Z uwagi na zróżnicowanie wewnątrzregionalne, Sejmik Województwa Dolnośląskiego przyjął uchwały antysmogowe odrębnie dla trzech obszarów:

1) Uchwała Nr XLI /1405 / 17 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze Gminy Wrocław ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw;
2) Uchwała Nr XLI / 1406 /17 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze uzdrowisk w województwie dolnośląskim ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw;
3) Uchwała Nr XLI /1407 /17/ Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa dolnośląskiego, z wyłączeniem Gminy Wrocław i uzdrowisk, ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

Ograniczenia i zakazy określone w uchwale antysmogowej dotyczą wszystkich użytkowników urządzeń o mocy do 1 MW, w których następuje spalanie paliw stałych, zlokalizowanych na obszarze województwa dolnośląskiego.

Ograniczenia i zakazy w zakresie eksploatacji instalacji zostały streszczone poniżej i zobrazowane na infografikach (rys. 1-4).

- **UCHWAŁA ANTYSMOGOWA DLA OBSZARU GMINY WROCŁAW**

PALIWA

Zakaz stosowania od 1 lipca 2018 r:

- węgla brunatnego oraz paliw produkowanych z jego wykorzystaniem,
- mułów i flotokoncentratów węglowych oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem,
- węgla kamiennego w postaci miału, o uziarnieniu poniżej 3 mm,
- biomasy stałej o wilgotności w stanie roboczym powyżej 20%.

INSTALACJE ODDANE DO UŻYTKOWANIA PO DNIU 30 CZERWCA 2018 R.

1) zakaz użytkowania instalacji grzewczych na paliwa stałe. Wyjątki:
   - brak możliwości technicznych przyłączenia do sieci ciepłowniczej lub gazowej, potwierdzony przez operatora sieci – w takich sytuacjach dozwolone są kotły na paliwa stałe spełniające wymagania dyrektywy ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe[1].

INSTALACJE ODDANE DO UZYTKOWANIA PRZED DNIEM 30 CZERWCA 2018 R.

1) od 1 lipca 2024 r. zakaz użytkowania instalacji na paliwa stałe, które nie spełniają norm minimum klasy 3 według normy PN-EN 303-5:2012[2];
2) od 1 lipca 2028 r. zakaz użytkowania instalacji grzewczych na paliwa stałe. Wyjątki:
   - brak możliwości technicznych przyłączenia do sieci ciepłowniczej lub gazowej, potwierdzony przez operatora sieci – w takich sytuacjach dozwolone są kotły na paliwa stałe spełniające wymagania dyrektywy ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe[3].
3) od 1 lipca 2018 r. kominki „rekreacyjne" (nie będące głównym źródłem ogrzewania) mogą być użytkowane tylko pod warunkiem spełnienia wymagań w odniesieniu do emisji pyłów, określonych w dyrektywie ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń[4].

Rys. 1. *Zakazy i ograniczenia wynikające z Uchwały antysmogowej na obszarze gminy Wrocław; źródło: opracowanie własne*

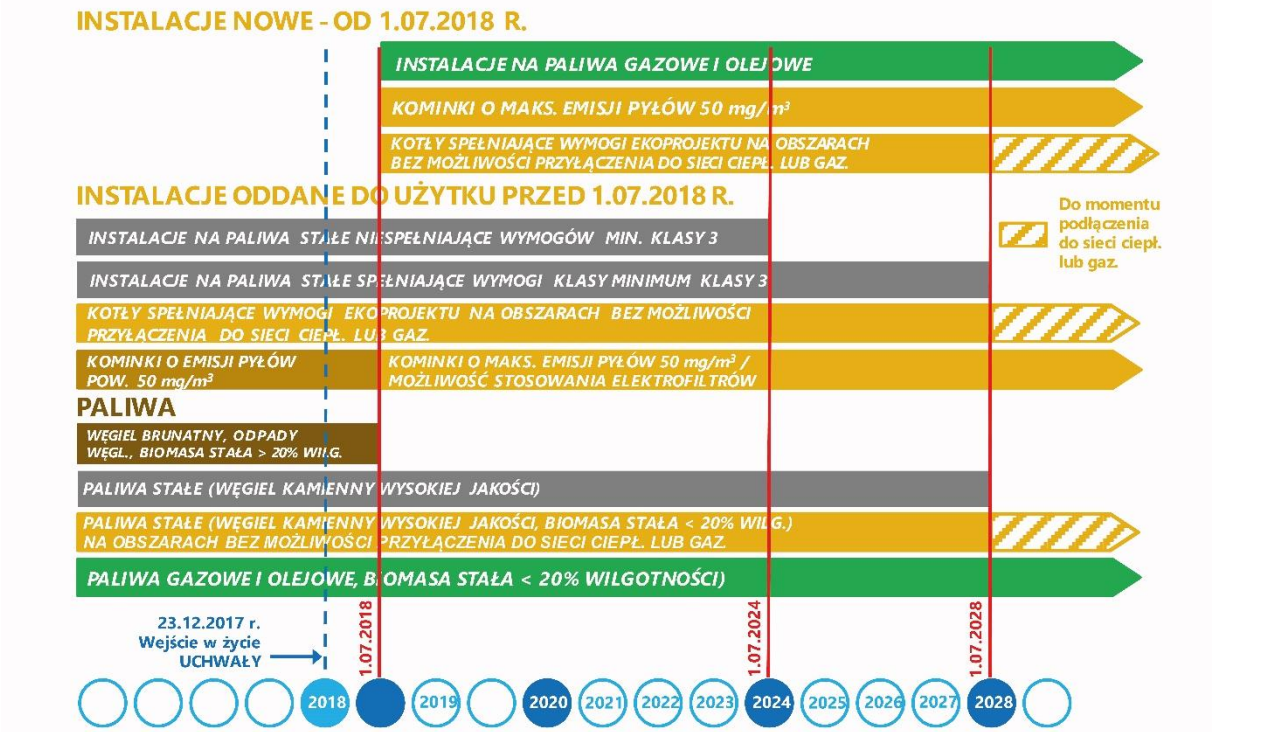

[1] Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe.

[2] Norma PN-EN 303-5:2012 Kotły grzewcze – część 5: Kotły grzewcze na paliwa stałe z ręcznym i automatycznym zasypem paliwa o mocy nominalnej do 500kW. Terminologia, wymagania, badania i oznakowanie.

[3] Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe.

[4] Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/1185 z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe.

- **UCHWAŁA DLA OBSZARU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO, Z WYŁĄCZENIEM GMINY WROCŁAW I UZDROWISK**

PALIWA

Zakaz stosowania od 1 lipca 2018 r:

- węgla brunatnego oraz paliw produkowanych z jego wykorzystaniem,
- mułów i flotokoncentratów węglowych oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem,
- węgla kamiennego w postaci miału, o uziarnieniu poniżej 3 mm,
- biomasy stałej o wilgotności w stanie roboczym powyżej 20%.

INSTALACJE ODDANE DO UŻYTKOWANIA PO DNIU 30 CZERWCA 2018 R.

1) od 1 lipca 2018 r. zakaz użytkowania instalacji na paliwa stałe, które nie spełniają wymagań minimum klasy 5 według normy PN-EN 303-5:2012

INSTALACJE ODDANE DO UZYTKOWANIA PRZED DNIEM 30 CZERWCA 2018 R.

1) od 1 lipca 2024 r. zakaz użytkowania instalacji na paliwa stałe, które nie spełniają wymagań minimum klasy 3 według normy PN-EN 303-5:2012;
2) od 1 lipca 2028 r. zakaz użytkowania instalacji na paliwa stałe, które nie spełniają wymagań minimum klasy 5 według normy PN-EN 303-5:2012.

Rys. 2. *Zakazy i ograniczenia wynikające z Uchwały antysmogowej na obszarze województwa dolnośląskiego z wyłączeniem gminy Wrocław i uzdrowisk; źródło: opracowanie własne*

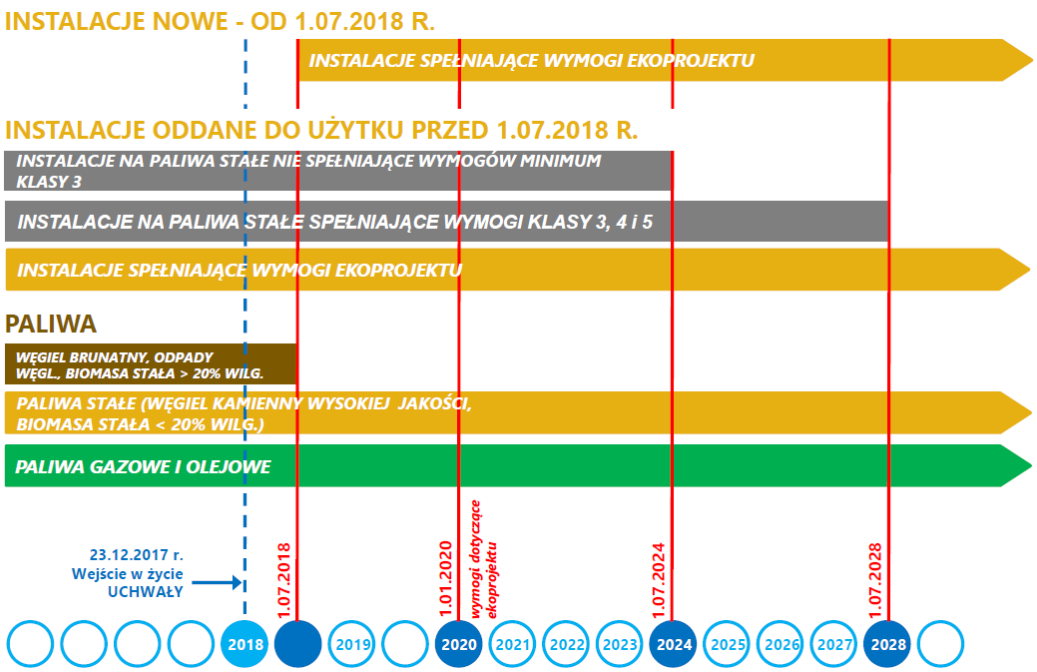

- **UCHWAŁA ANTYSMOGOWA DLA OBSZARU UZDROWISK**

PALIWA

Zakaz stosowania od 1 lipca 2018 r:

1) węgla brunatnego oraz paliw produkowanych z jego wykorzystaniem,
2) mułów i flotokoncentratów węglowych oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem,
3) węgla kamiennego w postaci miału, o uziarnieniu poniżej 3 mm,
4) biomasy stałej o wilgotności w stanie roboczym powyżej 20%.

- **Na obszarze uzdrowisk: Jelenia Góra-Cieplice, Duszniki-Zdrój, Jedlina-Zdrój, Kudowa-Zdrój, Lądek-Zdrój, Polanica-Zdrój, Szczawno-Zdrój**

INSTALACJE ODDANE DO UŻYTKOWANIA PO DNIU 30 CZERWCA 2018 R.

1) od 1 lipca 2018 r. zakaz użytkowania instalacji grzewczych na paliwa stałe. Wyjątki:
   - w strefie C ochrony uzdrowiskowej, gdzie występuje brak możliwości technicznych przyłączenia do sieci ciepłowniczej lub gazowej, dopuszcza się eksploatację kotłów na paliwa stałe spełniające wymagania ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe;
2) od 1 lipca 2018 r. kominki „rekreacyjne" (nie będące głównym źródłem ogrzewania) mogą być użytkowane tylko pod warunkiem spełnienia wymagań określonych w dyrektywie ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń.

INSTALACJE ODDANE DO UŻYTKOWANIA PRZED DNIEM 30 CZERWCA 2018 R.

1) od 1 lipca 2024 r. zakaz użytkowania instalacji na paliwa stałe, które nie spełniają norm minimum klasy 3 według normy PN-EN 303-5:2012;
2) od 1 lipca 2028 r. zakaz użytkowania instalacji grzewczych na paliwa stałe. Wyjątki:
   - w strefie C ochrony uzdrowiskowej, gdzie występuje brak możliwości technicznych przyłączenia do sieci ciepłowniczej lub gazowej, dopuszcza się eksploatację kotłów na paliwa stałe spełniające wymagania ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe;

Rys. 3. Zakazy i ograniczenia wynikające z Uchwały antysmogowej na obszarze uzdrowisk: Jelenia Góra-Cieplice, Duszniki-Zdrój, Jedlina-Zdrój, Kudowa-Zdrój, Lądek-Zdrój, Polanica-Zdrój, Szczawno-Zdrój; źródło: opracowanie własne

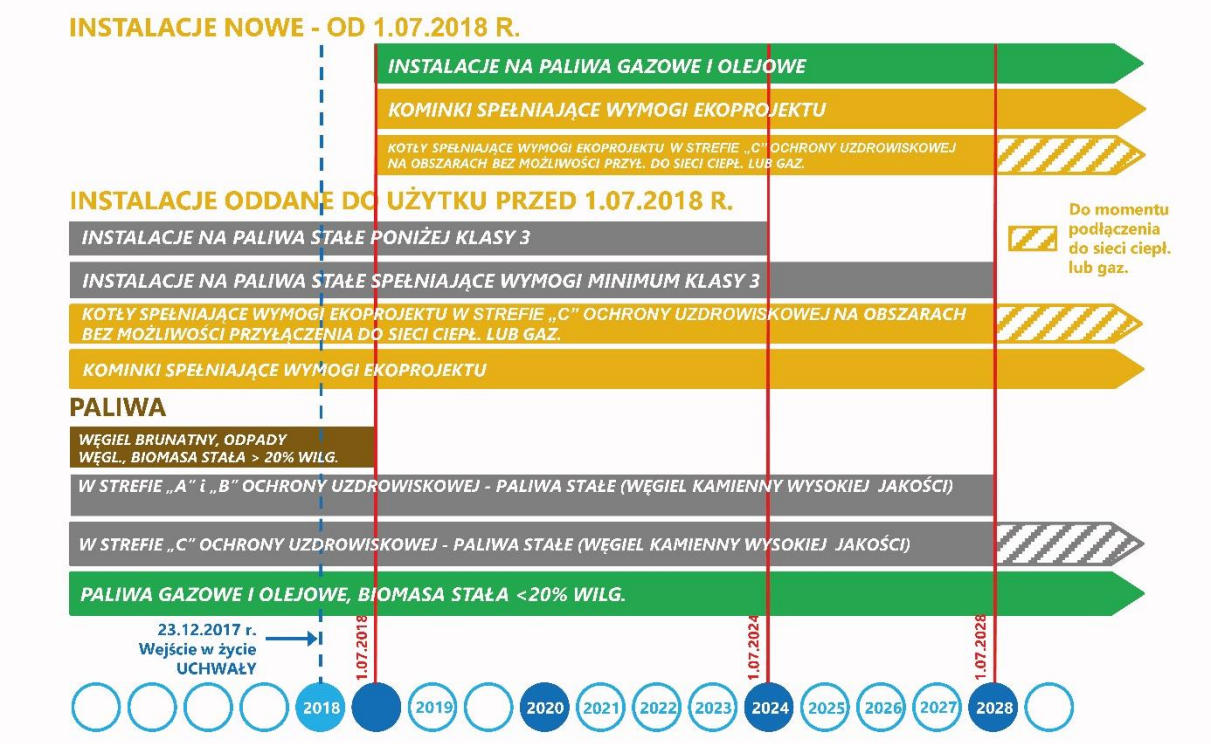

- **Na obszarze uzdrowisk: Czerniawa-Zdrój, Świeradów-Zdrój, Długopole-Zdrój, Przerzeczyn-Zdrój**

INSTALACJE ODDANE DO UŻYTKOWANIA PO DNIU 30 CZERWCA 2018 R.

1) od 1 lipca 2018 r. zakaz użytkowania instalacji na paliwa stałe, które nie spełniają wymagań ekoprojektu dla kotłów na paliwa stałe.

INSTALACJE ODDANE DO UŻYTKOWANIA PRZED DNIEM 30 CZERWCA 2018 R.

1) od 1 lipca 2024 r. zakaz użytkowania instalacji na paliwa stałe, które nie spełniają norm minimum klasy 3 według normy PN-EN 303-5:2012;

2) od 1 lipca 2028 r. zakaz użytkowania instalacji na paliwa stałe, które nie spełniają wymagań ekoprojektu dla kotłów na paliwa stałe.

Rys. 4. Zakazy i ograniczenia wynikające z Uchwały antysmogowej na obszarze uzdrowisk: Czerniawa-Zdrój, Świeradów-Zdrój, Długopole-Zdrój, Przerzeczyn-Zdrój; źródło: opracowanie własne

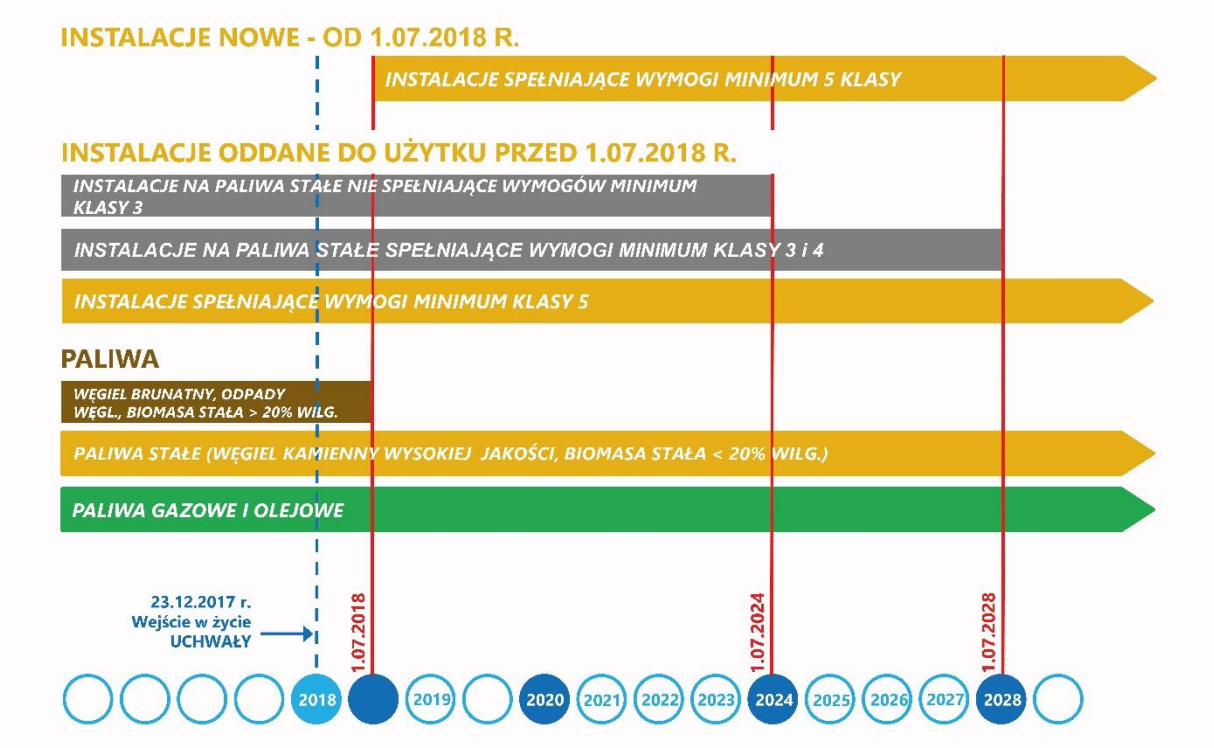

2. Jakość powietrza w województwie dolnośląskim

Zanieczyszczenie powietrza jest jednym z największych środowiskowych zagrożeń dla zdrowia ludzi. Pomimo ogólnej poprawy jakości powietrza w Europie, nadal obserwuje się w wielu miejscach przekroczenia norm stężeń zanieczyszczeń.

Rysunek 5 przedstawia odsetek zgonów z powodu chorób układu krążenia, którym można zapobiec, związanych z zanieczyszczeniem powietrza w Europie. Polska znajduje się w gronie krajów, w których odsetek zgonów jest najwyższy.

Największym wyzwaniem w Polsce i na Dolnym Śląsku jest zanieczyszczenie powietrza pyłem zawieszonym oraz benzo(a)pirenem, z uwagi na zasięg występowania oraz notowane przekroczenia norm.

Zanieczyszczenie na tle Europy przedstawiają grafiki na rys. 6.

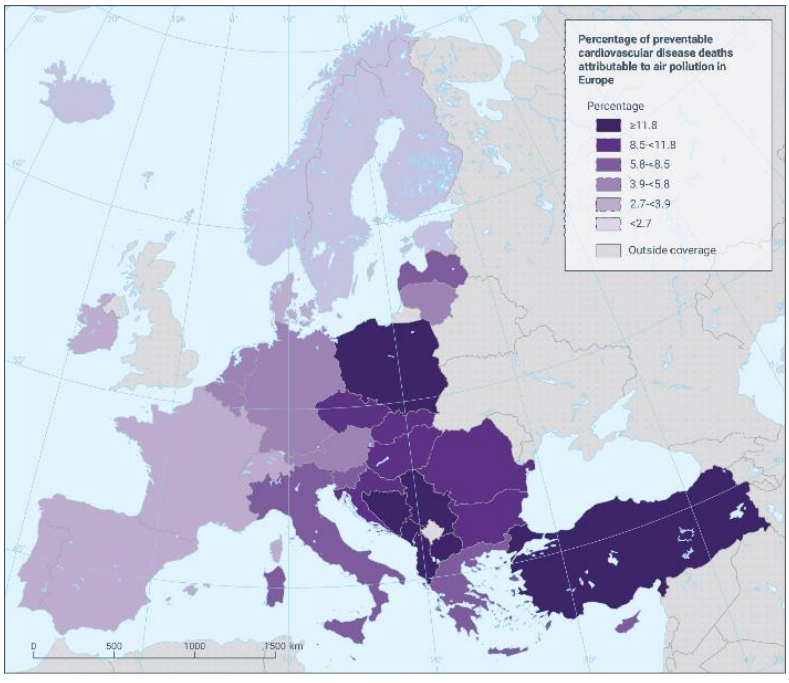

Rys 5. Zgony z powodu chorób sercowo-naczyniowych, związanych z zanieczyszczeniem powietrza w Europie, źródło: Europe's air quality, status 2023 https://www.eea.europa.eu

***Rys.6**. Zanieczyszczenie pyłami zawieszonymi PM 10 i PM2,5 [2022] oraz B(a)P [2021] w Polsce na tle Europy, źródło: Europe's air quality status 2023" https://www.eea.europa.eu*

90,4 percentyla dobowych stężeń pyłów PM10 [2022]

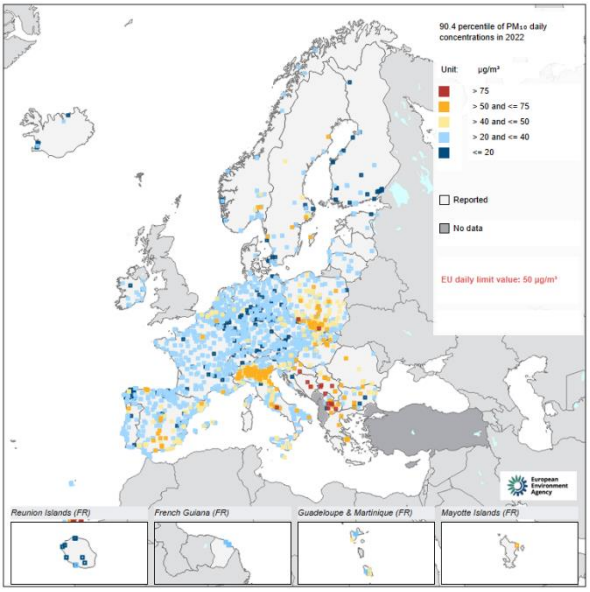

Średnie roczne stężenia pyłów PM2,5 [2022]

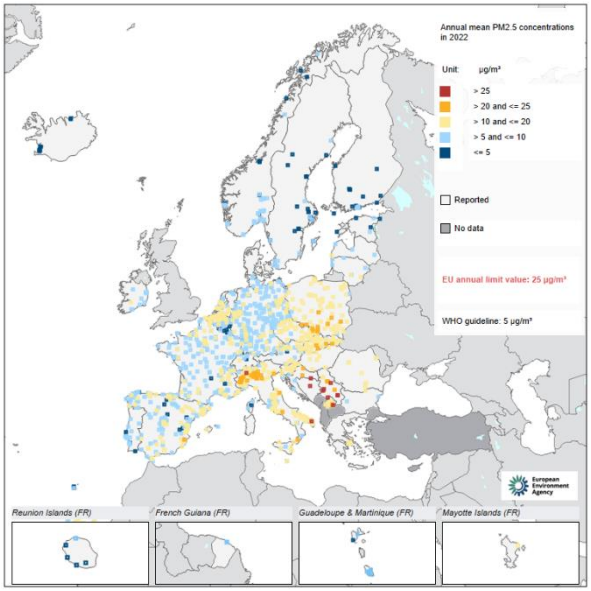

Stężenia benzo(a)pirenu zawartego w pyle PM10 [2021]

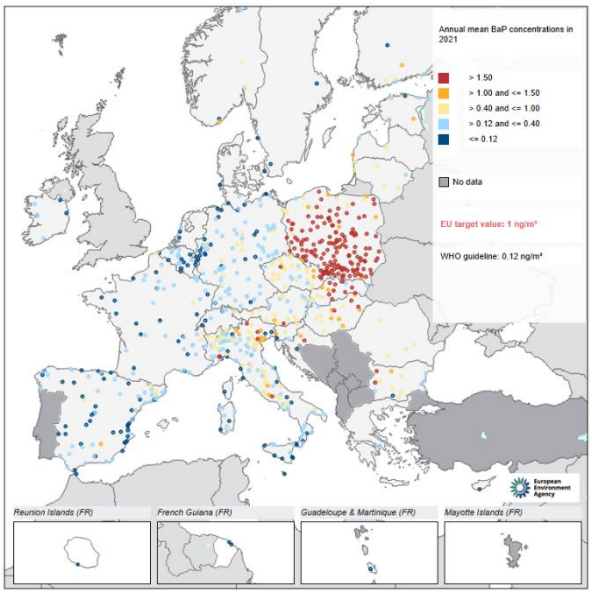

Na poziom zanieczyszczenia powietrza wpływa bezpośrednio emisja zanieczyszczeń do powietrza oraz warunki meteorologiczne i fizjograficzne. Wzrost poziomów zanieczyszczenia powietrza (głównie pyłem zawieszonym i benzo(a)pirenem) obserwuje się w okresie grzewczym. Największy negatywny wpływ na jakość powietrza ma emisja z obiektów zaliczanych do sektora komunalno-bytowego (lokalnych kotłowni i palenisk domowych), emisja z transportu drogowego oraz terenów przemysłowych.

Badaniem jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w ramach systemu Państwowego Monitoringu Środowiska zajmuje się Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska we Wrocławiu. Celem badania jest uzyskanie dla wszystkich wyznaczonych stref w województwie informacji o poziomach substancji w powietrzu w odniesieniu do określonych w przepisach norm jakości powietrza, wskazanie obszarów wymagających poprawy jakości powietrza, a następnie monitorowanie skuteczności programów naprawczych.

Na potrzeby niniejszego raportu, przedstawiono ocenę jakości powietrza na podstawie danych za 2022 rok dla 12 substancji w granicach czterech stref w województwie dolnośląskim[5].

Zarówno w 2022 roku jak i w latach 2016-2022 nie zanotowano w województwie przekroczeń zanieczyszczeń: dwutlenku siarki (SO2), tlenku węgla (CO), benzenu (C6H6) oraz metali ciężkich: ołowiu (Pb), kadmu (Cd) i niklu (Ni). Zanotowano natomiast przekroczenia zanieczyszczeń pyłem PM10 oraz PM2,5, benzo(a)pirenem (również w uzdrowiskach: w Szczawnie-Zdroju i Jedlinie-Zdroju) oraz dwutlenkiem azotu (NO2) we Wrocławiu.

[5] Opracowanie na podstawie: Roczna ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim – raport wojewódzki za rok 2022, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska we Wrocławiu, Departament Monitoringu Środowiska (2023).

Obserwacja trendu zmian na przestrzeni ostatnich 10 lat w województwie uwidacznia spadek stężeń pyłów zawieszonych oraz B(a)P w powietrzu. Okoliczności, które o tym zadecydowały to warunki meteorologiczne oraz wdrażane działania, zmierzające do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza. W przypadku dwutlenku azotu brak jest wyraźnej tendencji wieloletniej. Dostrzega się jednak, że stężenia na stacjach podmiejskich są średnio o połowę niższe niż w stacjach miejskich. Rozkłady stężeń zanieczyszczeń w województwie dolnośląskim w 2022 roku przestawia rys.7.

Rys.7. *Rozkłady przestrzenne stężeń zanieczyszczeń w województwie dolnośląskim, opracowane z wykorzystaniem metody szacowania [2022], źródło: GIOŚ, IOŚ-PIB*

Rozkład przestrzenny wartości stężenia średniego rocznego pyłu zawieszonego PM2,5

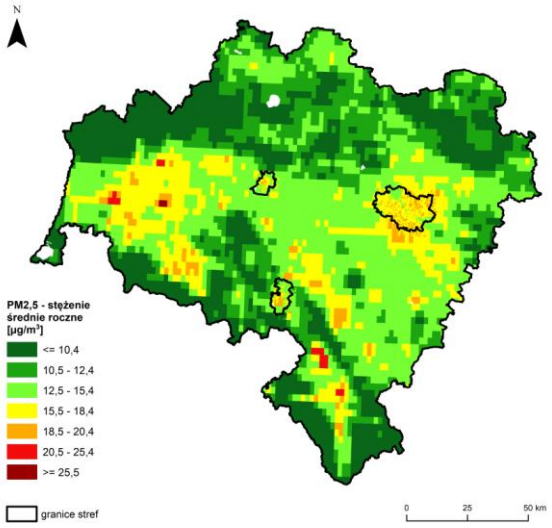

Rozkład przestrzenny 36 maksymalnej wartości stężenia 24-godzinnego pyłu zawieszonego PM10

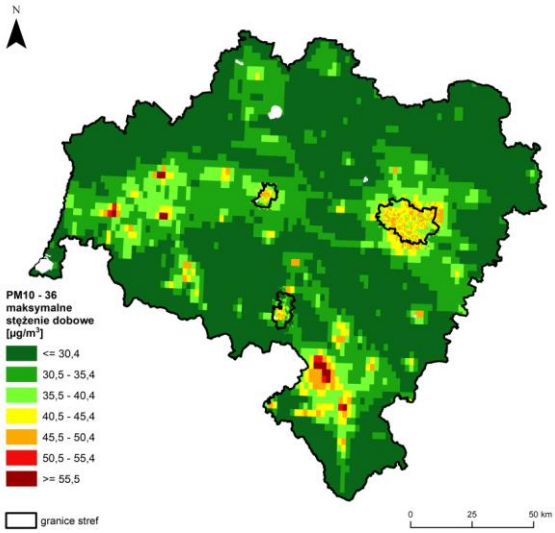

Rozkład przestrzenny wartości stężenia średniego rocznego dwutlenku azotu NO2

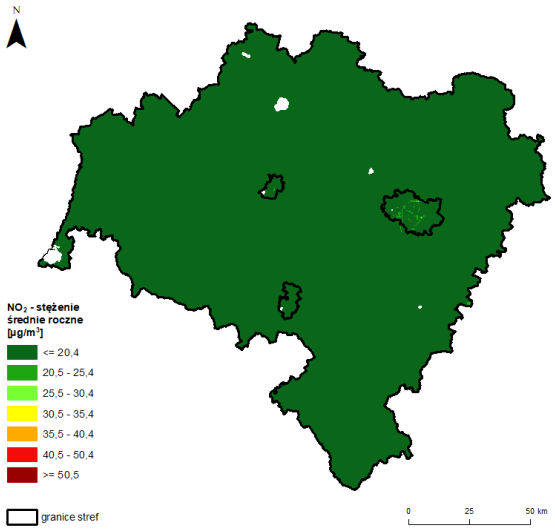

Rozkład przestrzenny wartości stężenia średniego rocznego benzo(a)pirenu w pyle zawieszonym PM10

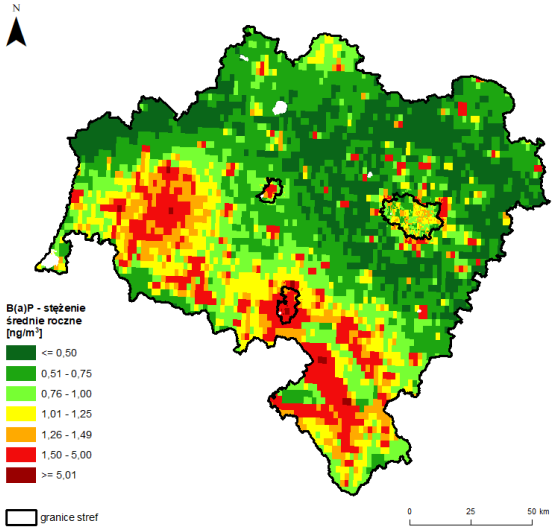

II. STAN WDRAŻANIA UCHWAŁ ANTYSMOGOWYCH

1. Ocena ilościowa eksploatowanych urządzeń do ogrzewania w województwie dolnośląskim

W polskim porządku prawnym nie istnieje obowiązek monitorowania wdrażania uchwał antysmogowych. Do niedawna brakowało również przepisów, które zobowiązywały do powszechnej inwentaryzacji źródeł ogrzewania. Taki stan uniemożliwiał prowadzenie monitoringu zmian i oceny skuteczności nowego narzędzia, jakim jest uchwała antysmogowa w procesie wymiany instalacji na paliwo stałe.

Na podstawie zmiany z dnia 01.01.2021 r. do Ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków (Dz.U.2022.438 t.j. z dnia 2022.02.22 ze zm.) minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa został zobligowany do prowadzenia centralnej ewidencji emisyjności budynków (CEEB). W ewidencji gromadzone są dane i informacje o budynkach i lokalach m.in. w zakresie: a) źródła ciepła, w tym zasilania z sieci ciepłowniczej, wykorzystywanego na potrzeby budynku lub lokalu, b) źródła energii elektrycznej, wykorzystywanego na potrzeby budynku lub lokalu w celu ogrzewania lub podgrzania wody użytkowej, c) źródła spalania paliw o nominalnej mocy cieplnej mniejszej niż 1 MW.

Uruchomienie bazy CEEB nastąpiło przed dwoma laty, a gromadzenie danych postępuje sukcesywnie na podstawie składanych przez obywateli deklaracji. W tej chwili baza CEEB stanowi jedyną ale wyłącznie przybliżoną informację o źródłach ciepła i spalania paliw na obszarze kraju.

Na potrzeby niniejszego Raportu podjęto próbę oszacowania przybliżonej ilości eksploatowanych urządzeń do ogrzewania w województwie dolnośląskim w budynkach mieszkalnych, usługowych i użyteczności publicznej na podstawie danych zgromadzonych w bazie CEEB. W związku z brakiem danych dotyczących liczby i klasy źródeł ciepła na paliwo stałe w momencie przyjmowania uchwały antysmogowej (2017 r.), przeprowadzenie oceny postępów z jej wdrażania na potrzeby Raportu nie jest możliwe.

Należy podkreślić, że przedstawione w Raporcie wartości liczbowe mają wyłącznie wartość szacunkową i stanowią materiał służący do przybliżonego rozpoznania stanu istniejącego. Aktualność wykorzystanych danych określa się na lipiec 2023 r.

Korzystając z bazy CEEB wyodrębniono dane dotyczące liczby źródeł ciepła na paliwo stałe o mocy nominalnej poniżej 1MW według klas instalacji, w budynkach mieszkalnych jedno- i wielorodzinnych oraz budynkach niemieszkalnych odrębnie dla Gminy Wrocław, uzdrowisk oraz pozostałych gmin województwa zgodnie z poniższym wykazem:

1. Liczba kotłów na paliwo stałe w budynkach jednorodzinnych/ wielorodzinnych/ budynkach zbiorowego zamieszkania w podziale na: a) instalacje pozaklasowe (poniżej kl. 3); b) instalacje klasy 3; c) instalacje klasy 4; d) instalacje klasy 5; e) instalacje spełniające wymagania ekoprojektu;
2. Liczba pieców kaflowych na paliwo stałe w budynkach jednorodzinnych/ wielorodzinnych/ budynkach zbiorowego zamieszkania w podziale na: a) instalacje pozaklasowe; b) instalacje klasy 3; c) instalacje klasy 4; d) instalacje klasy 5; e) instalacje spełniające wymagania ekoprojektu;
3. Liczba trzonów kuchennych/ piecokuchni/ kuchni węglowych w budynkach jednorodzinnych/ wielorodzinnych/ budynkach zbiorowego zamieszkania w podziale na: a) instalacje pozaklasowe; b) instalacje klasy 3; c) instalacje klasy 4; d) instalacje klasy 5; e) instalacje spełniające wymagania ekoprojektu;

4. Liczba kotłów/ pieców kaflowych na paliwo stałe w podziale na: a) instalacje pozaklasowe; b) instalacje klasy 3; c) instalacje klasy 4; d) instalacje klasy 5; e) instalacje spełniające wymagania ekoprojektu w następujących obiektach:
   1) budynki/lokale biurowe; 2) budynki/lokale handlowo-usługowe; 3) obiekty kultury; 4) budynki/lokale muzeów i bibliotek; 5) budynki/lokale szkół i instytucji badawczych; 6) obiekty budowlane wpisane do rejestru zabytków i objęte indywidualną ochroną konserwatorską

Na podstawie pozyskanych danych zostały sformułowane ogólne wnioski dla całego województwa dolnośląskiego oraz odrębnie dla obszaru gminy Wrocław, uzdrowisk i pozostałej części województwa, zgodnie z podziałem na obszary, dla których podjęte zostały uchwały antysmogowe.

Wnioski z oceny ilościowej eksploatowanych urządzeń do ogrzewania dla całego województwa dolnośląskiego na podstawie danych z CEEB

1. Zgodnie z danymi pozyskanymi z CEEB na obszarze województwa występuje **niemal 347 tys. szt**. źródeł ciepła na paliwo stałe[6], zainstalowanych w budynkach mieszkalnych oraz niemieszkalnych. Wśród nich, zdecydowaną większość stanowią kotły (86%), niewielki procent inne instalacje: piece kaflowe i trzony kuchenne (rys. 8).

2. Większość z eksploatowanych w województwie urządzeń na paliwo stałe to instalacje pozaklasowe (62%). Udział źródeł ciepła klasy 3 i 4 w województwie wynosi łącznie 22%, a klasy 5 i spełniających wymagania ekoprojektu – 16%. Przypuszcza się, że wzrost udziału kotłów klasy 5 nastąpił w ostatnich kilku latach. Natomiast udział urządzeń spełniających wymagania ekoprojektu przyrasta bardzo powoli, stanowiąc niecałe 2% wszystkich instalacji na paliwo stałe w województwie.

3. Z pozyskanych danych wynika, że w celu spełnienia zapisów uchwały antysmogowej, do 1 lipca 2024 r. należy wymienić w województwie **ok. 215 tys.** pozaklasowych kotłów i pieców na paliwo stałe.

Rys. 8. *Udział procentowy instalacji na paliwo stałe (wg rodzaju instalacji) dla całego województwa dolnośląskiego, źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEEB*

Rys. 9. *Udział procentowy instalacji na paliwo stałe (wg kategorii) dla całego województwa dolnośląskiego, źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEEB*

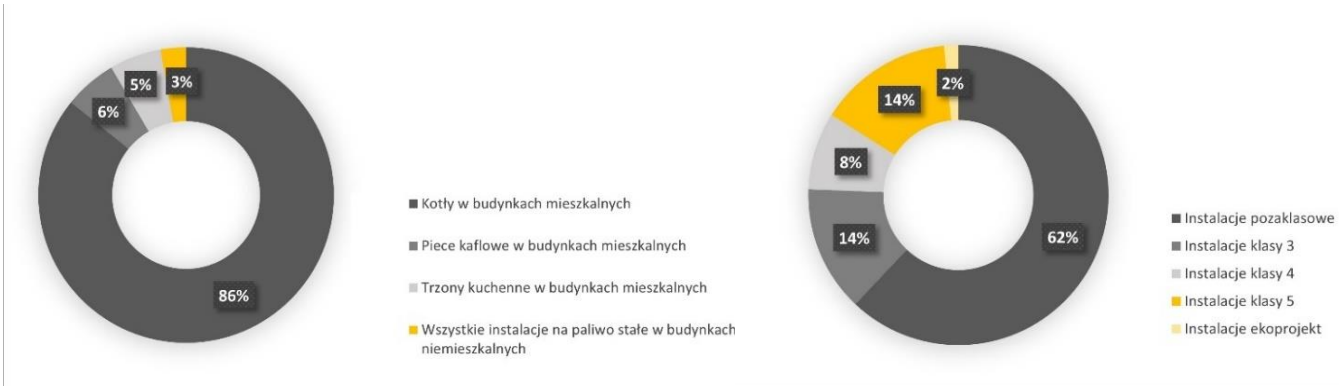

[6] Pod pojęciem źródeł ciepła na paliwo stałe mieszczą się: kotły, piece kaflowe, trzony kuchenne

Rys.10. *Liczba instalacji na paliwo stałe z wyróżnieniem instalacji pozaklasowych w podziale na trzy strefy – Wrocław, Uzdrowiska, Województwo z wyłączeniem Wrocławia i uzdrowisk, źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEEB*

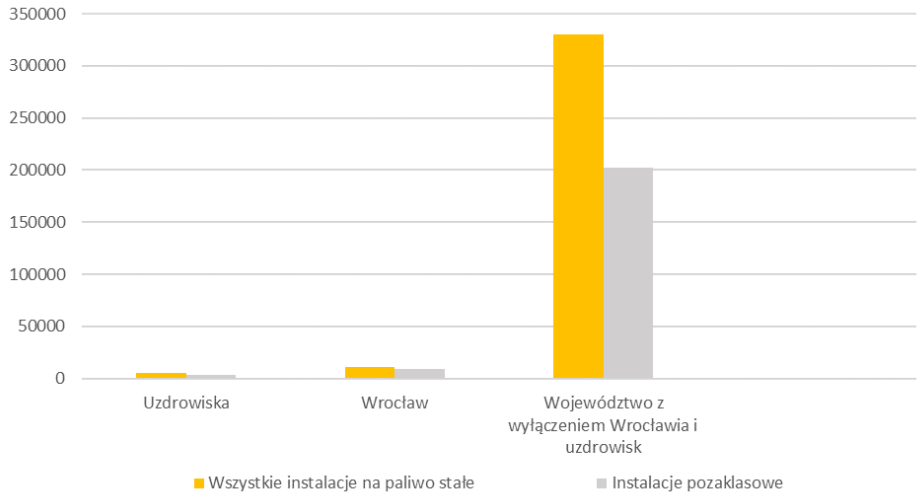

Wnioski z oceny ilościowej eksploatowanych urządzeń do ogrzewania dla obszaru uzdrowisk w województwie dolnośląskim na podstawie danych z CEEB

1. Zgodnie z danymi pozyskanymi z CEEB na obszarze uzdrowisk występuje niemal 5279 szt. źródeł ciepła na paliwo stałe, zainstalowanych w budynkach mieszkalnych oraz niemieszkalnych.
2. Większość z eksploatowanych w uzdrowiskach urządzeń na paliwo stałe to instalacje pozaklasowe (67%). Udział urządzeń klasy 3 i 4 wynosi łącznie ok. 18 %, klasy 5 – 13% i niespełna 2% to instalacje spełniające wymogi ekoprojektu.
3. Z pozyskanych danych wynika, że w celu spełnienia zapisów uchwały antysmogowej, do 1 lipca 2024 r. należy wymienić w uzdrowiskach ok. 3548 pozaklasowych kotłów i pieców na paliwo stałe.
4. Na terenie gmin uzdrowiskowych: Jelenia Góra-Cieplice, Duszniki-Zdrój, Jedlina-Zdrój, Kudowa-Zdrój, Lądek-Zdrój, Polanica-Zdrój, Szczawno-Zdrój do 1 lipca 2024r. należy zakończyć użytkowanie większości (69%) źródeł ciepła na paliwo stałe – ok. 3200 szt., ponieważ nie spełniają żadnych norm, a pozostałe ok. 1,4 tys. szt. do 1 lipca 2028 r. Docelowo w tych uzdrowiskach, w strefie A i B od 1.07.2028r. użytkowanie źródeł ciepła na paliwo stałe będzie zakazane. W strefie C dopuszczono kotły spełniające wymagania ekoprojektu. Urządzenia klasy 5 i ekoprojektu to obecnie niemal 14% wszystkich źródeł na paliwo stałe w wymienionych uzdrowiskach (rys. 11).
5. Na terenie gmin uzdrowiskowych: Czerniawa-Zdrój, Świeradów-Zdrój, Długopole-Zdrój i Przerzeczyn-Zdrój do 1 lipca 2024r. należy zakończyć eksploatację połowy z wszystkich źródeł ciepła na paliwo stałe – ok. 300 szt., a pozostałe 45% (ok. 270 szt.) do 1 lipca 2028. Docelowo w tych uzdrowiskach po 1.07.2028r. dopuszczone będzie użytkowanie kotłów spełniających wymagania ekoprojektu.
   W tych uzdrowiskach dostrzega się wzrost instalacji niskoemisyjnych (klasa 5 i ekoprojekt) – obecnie stanowią niemal 21% wszystkich instalacji na paliwo stałe, przy czym większość (19%) to instalacje klasy 5, które docelowo (po 01.07.2028r.) nie będą mogły być użytkowane (rys. 12).
6. W uzdrowiskach dominują kotły, natomiast trzony kuchenne stanowią niewielką część wszystkich instalacji na paliwo stałe.

Rys.11. *Udział procentowy instalacji na paliwo stałe (wg kategorii) dla gmin uzdrowiskowych Jelenia Góra-Cieplice, Duszniki-Zdrój, Jedlina-Zdrój, Kudowa-Zdrój, Lądek-Zdrój, Polanica-Zdrój, Szczawno-Zdrój, źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEEB*

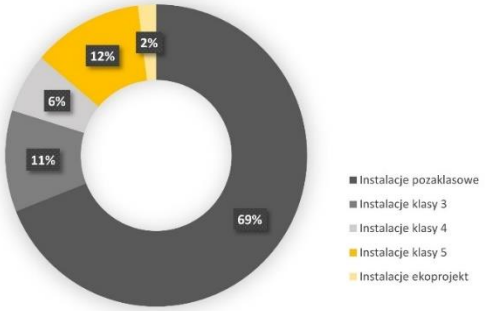

Rys.12. *Udział procentowy instalacji na paliwo stałe (wg kategorii) dla gmin uzdrowiskowych Czerniawa-Zdrój, Świeradów-Zdrój, Długopole-Zdrój i Przerzeczyn-Zdrój, źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEEB*

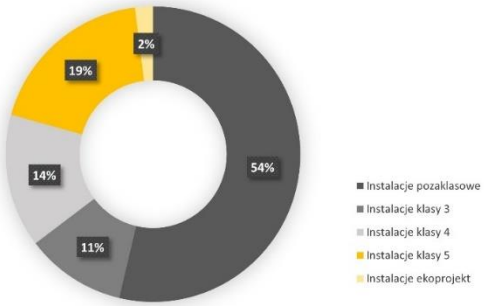

Wnioski z oceny ilościowej eksploatowanych urządzeń do ogrzewania dla obszaru gminy Wrocław na podstawie danych z CEEB:

1. Zgodnie z danymi pozyskanymi z CEEB na obszarze Wrocławia występuje ok. 11500 szt. źródeł ciepła na paliwo stałe, zainstalowanych w budynkach mieszkalnych oraz niemieszkalnych.
2. We Wrocławiu, wśród źródeł ciepła na paliwo stałe dominują instalacje pozaklasowe (81%). Udział urządzeń klasy 3 i 4 stanowi łącznie ok. 12%. Oznacza to, że 93% wszystkich źródeł ciepła na paliwo stałe stanowią instalacje wysokoemisyjne. Kotłów o wysokich standardach emisji (klasy 5 i ekoprojektu) jest łącznie ok. 7%, z czego większość (6%) to kotły klasy 5 (rys. 13).
3. Zgodnie z uchwałą antysmogową, we Wrocławiu do 1 lipca 2024 r. należy zaprzestać eksploatacji ok. 9270 kotłów i pieców kaflowych, co spowodowałoby likwidację niemal wszystkich obecnie występujących we Wrocławiu urządzeń na paliwo stałe. Do 1 lipca 2028 r. likwidacji podlegałyby pozostałe w liczbie ok. 2 tys. sztuk.

Wnioski z oceny ilościowej eksploatowanych urządzeń do ogrzewania dla obszaru województwa z wyłączeniem Wrocławia i uzdrowisk na podstawie danych z CEEB:

1. Zgodnie z danymi pozyskanymi z CEEB na obszarze województwa, z wyłączeniem Wrocławia i uzdrowisk, występuje ok. 330 000 źródeł ciepła na paliwo stałe, zainstalowanych w budynkach mieszkalnych oraz niemieszkalnych.
2. Przeważają pozaklasowe źródła ciepła na paliwo stałe (61%). Urządzenia klasy 3 i 4 stanowią ok. 22%, klasy 5 niespełna 15% i 2% to instalacje spełniające wymogi ekoprojektu (rys. 14).
3. W celu wypełnienia obowiązku zaprzestania eksploatacji pozaklasowych urządzeń, do 1 lipca 2024 r. należy wymienić ok. 202 tys. źródeł ciepła, a do 1 lipca 2028 r. kolejnych ok. 74 tys. sztuk.
4. Wzrasta udział kotłów klasy 5 – już w tej chwili jest porównywalny do udziału źródeł ciepła klasy 3 i 4. Podobnie jak w innych częściach województwa, udział kotłów spełniających wymagania ekoprojektu jest znikomy.

Rys.13. Udział procentowy instalacji na paliwo stałe (wg kategorii) dla Wrocławia, źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEEB

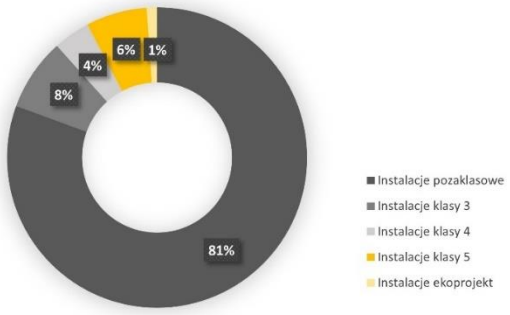

Rys.14. Udział procentowy instalacji na paliwo stałe (wg kategorii) dla całego województwa z wyłączeniem Wrocławia i uzdrowisk, źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEEB

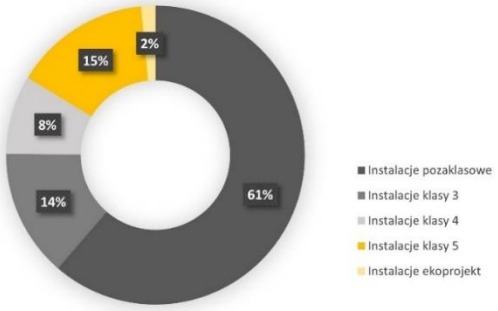

2. Środki finansowe na dofinansowanie wymiany źródeł ciepła i termomodernizacji

W ostatnich latach wzrasta dostęp do środków finansowych, wspierających wymianę źródła ciepła i termomodernizację budynków. O środki finansowe można ubiegać się z programów rządowych, unijnych oraz programów uruchamianych przez samorządy lokalne.

Równocześnie ze wzrostem dostępu do środków finansowych dostrzega się ewaluację programów wsparcia – w większości przypadków pożyczki zostały zamienione na dotacje, poszerza się dostęp środków dla różnych grup interesariuszy, a przede wszystkim zwiększa się pula środków przeznaczona na działania z zakresu wymiany źródeł ciepła i termomodernizacji.

Skalę dotychczasowego wsparcia finansowego obrazują dane przekazane przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu w zakresie wsparcia z programów PONE, REMIZY, Program Czyste Powietrze i Ciepłe Mieszkanie (lata 2018-2022) oraz Departament Funduszy Europejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego w zakresie wsparcia z Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 (lata 2016-2023). Szczegółowe wartości znajdują się w tabeli nr 1. Należy przy tym zaznaczyć, że w przypadku programu Ciepłe Mieszkanie nabór wniosków rozpoczął się w 2022 r., natomiast pierwsze efekty rzeczowe pojawiły się w roku 2023. Stąd, zaprezentowane dla tego programu dane należy traktować jako wstępne, nie obrazujące faktycznego wsparcia, które zapewnia program. Program Ciepłe Mieszkanie w okresie sprawozdawczym funkcjonował w formule pilotażu.

Z podsumowania uzyskanych danych wynika, że w całym województwie dolnośląskim od 2016 r. wsparcie finansowe na wymianę instalacji do ogrzewania z środków krajowych i UE w ramach ww. programów wyniosło 314 503 596,54 PLN, co pozwoliło na zmodernizowanie 23 881 źródeł ciepła. Na dofinansowanie działań z zakresu termomodernizacji budynków i lokali w całym województwie przeznaczono kwotę w wysokości 635 445 505 PLN, co umożliwiło zmodernizowanie energetyczne 5 859 budynków/lokali.

W odniesieniu wyłącznie do obszaru uzdrowisk, wsparcie z środków krajowych i UE w ramach ww. programów na wymianę instalacji do ogrzewania wyniosło 7 575 601,11 PLN, co pozwoliło na zmodernizowanie 1835 źródeł ciepła. Na dofinansowanie działań z zakresu termomodernizacji budynków i lokali przeznaczono kwotę w wysokości 60 565 939,10 PLN, co umożliwiło zmodernizowanie energetyczne 85 budynków/lokali.

W tym samym okresie we Wrocławiu wsparcie z środków krajowych i UE w ramach ww. programów na wymianę instalacji do ogrzewania wyniosło 22 999 886,07PLN, co pozwoliło na zmodernizowanie 932 źródeł ciepła. Na dofinansowanie działań z zakresu termomodernizacji budynków i lokali przeznaczono kwotę w wysokości 23 444 952,06 PLN, co umożliwiło zmodernizowanie energetyczne 277 budynków/lokali.

Wsparcie z środków krajowych i UE w ramach ww. programów na wymianę instalacji do ogrzewania w dolnośląskich gminach (z wyłączeniem uzdrowisk oraz Wrocławia) wyniosło 283 928 109,36 PLN, co pozwoliło na zmodernizowanie 21 114 źródeł ciepła. Na dofinansowanie działań z zakresu termomodernizacji budynków i lokali przeznaczono kwotę w wysokości 551 451 318,88 PLN, co umożliwiło zmodernizowanie energetyczne 2 780 budynków/lokali.

W zależności od rodzaju programu, wsparcie miało formę pożyczki lub (w większości przypadków) formę dotacji. Wśród podmiotów korzystający z dofinansowania znalazły się instytucje prywatne (przedsiębiorstwa), instytucje publiczne, osoby prywatne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Tab. nr 1 Zestawienie źródeł dofinansowania wymiany instalacji do ogrzewania i termomodernizacji budynków wg programów wsparcia

PROGRAM WSPARCIA	SUMA DOFINANSOWANIA NA WYMIANĘ INSTALACJI DO OGRZEWANIA [PLN]	LICZBA ZMODERNIZOWANYCH ŹRÓDEŁ CIEPŁA [szt.]	SUMA DOFINANSOWANIA NA TERMOMODERNIZACJĘ BUDYNKÓW I LOKALI [PLN]	LICZBA ZMODERNIZOWANYCH ENERGETYCZNIE BUDYNKÓW [szt.]	FORMA PRZYZNANEGO DOFINANSOWANIA	RODZAJ PODMIOTÓW KORZYSTAJĄCYCH Z DOFINANSOWANIA
UZDROWISKA						
RPO WD 2014-2020[i]	3 317 255,72	214	22 924 727,34	28	dotacja	gospodarstwa domowe, instytucje prywatne (przedsiębiorstwa), Instytucje publiczne, osoby prywatne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe
PONE II[ii]	1 365 007,02	257			pożyczka	JST
PONE III[iii]	956 767,90	290			pożyczka	JST
Program Czyste Powietrze[iv]	1 149 549,58	162	464 434,31	56	dotacja	gospodarstwa domowe
	696 259,99		55 790,41		pożyczka	
Ciepłe mieszkanie (Pilotaż)[v]	90 760,90	9		1	dotacja	spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe
Podsumowanie	**7 575 601,11**	**932**	**23 444 952,06**	**85**		
WROCŁAW						
RPO WD 2014-2021	19 151 665,08	1 517	58 683 511,12	48	dotacja	gospodarstwa domowe, instytucje prywatne (przedsiębiorstwa), Instytucje publiczne, osoby prywatne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe
Program Czyste Powietrze	3 458 579,81	316	1 553 530,99	224	dotacja	gospodarstwa domowe
	365 641,18		312 192,89		pożyczka	
Ciepłe mieszkanie (Pilotaż)	24 000,00	2	16 704,10	5	dotacja	spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe
Podsumowanie	**22 999 886,07**	**1 835**	**60 565 939,10**	**277**		

PROGRAM WSPARCIA	SUMA DOFINANSOWANIA NA WYMIANĘ INSTALACJI DO OGRZEWANIA [PLN]	LICZBA ZMODERNIZOWANYCH ŹRÓDEŁ CIEPŁA [szt.]	SUMA DOFINANSOWANIA NA TERMOMODERNIZACJĘ BUDYNKÓW I LOKALI [PLN]	LICZBA ZMODERNIZOWANYCH ENERGETYCZNIE BUDYNKÓW [szt.]	FORMA PRZYZNANEGO DOFINANSOWANIA	RODZAJ PODMIOTÓW KORZYSTAJĄCYCH Z DOFINANSOWANIA
WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE Z WYŁĄCZENIEM UZDROWISK I GMINY WROCŁAW						
RPO WD 2014-2022	137 617 056,81	6 589	535 525 406,71	711	dotacja	gospodarstwa domowe, instytucje prywatne (przedsiębiorstwa), Instytucje publiczne, osoby prywatne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe
PONE II	9 227 738,15	1 522			pożyczka	JST
PONE III	3 247 861,33	617			pożyczka	JST
REMIZY	167 816,00	8	108 120,88	5	dotacja	JST OSP
Program Czyste Powietrze	125 481 159,80	11 970	12 271 852,11	2 010	dotacja	gospodarstwa domowe
	3 880 222,44		1 341 671,29		pożyczka	
Ciepłe mieszkanie (Pilotaż)	4 306 254,83	408	2 204 267,89	54	dotacja	spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe
Podsumowanie	**283 928 109,36**	**21 114**	**551 451 318,88**	**2 780**		
OBSZAR WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO - PODSUMOWANIE						
RPO WD 2014-2023	160 085 977,61	8 320	617 133 645,17	787	dotacja	gospodarstwa domowe, instytucje prywatne (przedsiębiorstwa), Instytucje publiczne, osoby prywatne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe
PONE II	10 592 745,17	1 779			pożyczka	JST
PONE III	4 204 629,23	907			pożyczka	JST
REMIZY	167 816	8	108 120,88	5	dotacja	JST OSP
Program Czyste Powietrze	130 089 289,19	12 448	14 289 817,41	2 290	dotacja	gospodarstwa domowe
	4 942 123,61		1 709 654,59		pożyczka	
Ciepłe mieszkanie (Pilotaż)	4 421 015,73	419	2 204 267,89	60	dotacja	spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe

PROGRAM WSPARCIA	SUMA DOFINANSOWANIA NA WYMIANĘ INSTALACJI DO OGRZEWANIA [PLN]	LICZBA ZMODERNIZOWANYCH ŹRÓDEŁ CIEPŁA [szt.]	SUMA DOFINANSOWANIA NA TERMOMODERNIZACJĘ BUDYNKÓW I LOKALI [PLN]	LICZBA ZMODERNIZOWANYCH ENERGETYCZNIE BUDYNKÓW [szt.]	FORMA PRZYZNANEGO DOFINANSOWANIA	RODZAJ PODMIOTÓW KORZYSTAJĄCYCH Z DOFINANSOWANIA
Suma	294 764 098,53	**23 881**	633 735 851,35	**3 142**	dotacja	gospodarstwa domowe; instytucje prywatne (przedsiębiorstwa); instytucje publiczne; osoby prywatne; spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe; JST
	19 739 498,01		1 709 654,59		pożyczka	
	314 503 596,54		**635 462 210,04**		dotacja i pożyczka	

[i] Dane dotyczą lat 2016-2023
[ii] Dane dotyczą lat 2018-2020
[iii] Dane dotyczą lat 2021-2022
[iv] Dane dotyczą lat 2018-2022
[v] Dane dotyczą lat 2022-2023

3. Kontrola przestrzegania uchwał antysmogowych

Zadania kontrolne w zakresie przestrzegania przepisów wprowadzonych uchwałą antysmogową prowadzą:

- Straże gminne, na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych;
- Wójt, burmistrz i prezydent miasta oraz upoważnieni pracownicy urzędów miejskich i gminnych lub funkcjonariusze straży gminnych, na podstawie art. 379 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska;
- Policja, w oparciu o art. 1 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji;
- Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska, w oparciu o art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska,
- Inspektorzy nadzoru budowlanego, na podstawie art. 81 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane.

Sankcje stosowane w przypadku naruszenia postanowień uchwały określone są w art. 334 ustawy Prawo Ochrony Środowiska. Zgodnie z przepisami, za naruszenie uchwały antysmogowej grozi kara grzywny. Jej wysokość, zgodnie z art. 24 Kodeksu wykroczeń wynosi od 20 zł do 5 000 zł, przy czym w postępowaniu mandatowym można nałożyć grzywnę w wysokości do 500 zł.

Kontrola przestrzegania zapisów uchwał antysmogowych jest niezbędna w celu eliminacji wykroczeń, ale również popularyzowania właściwych nawyków oraz uświadamiania konsekwencji, wynikających z łamania przepisów – zdrowotnych i finansowych.

W przeprowadzonym w 2023 r. badaniu ankietowym zaledwie 40% gmin potwierdziło że prowadzi kontrole przestrzegania uchwał antysmogowych (więcej w załączniku do Raportu).

4. Działania informacyjno-edukacyjne

Od 2019 r. samorząd województwa dolnośląskiego poprzez swoją jednostkę - Instytut Rozwoju Terytorialnego prowadzi działania informacyjno-edukacyjne w ramach kampanii „Czyste zasady”, której celem jest:

- podniesienie świadomości mieszkańców województwa dolnośląskiego na temat obowiązków wynikających z uchwał antysmogowych oraz szkodliwego wpływu zanieczyszczonego powietrza na zdrowie człowieka i środowisko,
- podniesienie kwalifikacji pracowników samorządów gminnych i właściwych służb w zakresie prowadzenia kontroli przestrzegania uchwał antysmogowych.

Hasło wybrane na potrzeby kampanii ma nawoływać do aktywnej postawy: „WYBIERZ CZYSTE ZASADY”, zachęcać do działania i świadomego wyboru. Zastosowanie w grafice ręki w geście zatrzymującej napierający dym, ma podkreślać sprzeciw wobec nawyków i działań, które wpływają na pogorszenie jakości powietrza.
Koszt kampanii w latach 2019-2022 wyniósł 910 239,82 zł. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu przyznał Samorządowi Województwa Dolnośląskiego dofinansowanie na realizację kampanii w wysokości 166 303,20 zł.

Przekaz kampanii podlega corocznie modyfikacjom, dostosowując go do potrzeb, a także oczekiwań samorządów lokalnych. W pierwszych latach kampania skupiała się głównie na dotarciu do mieszkańców z informacją o nowych obowiązkach, wynikających z uchwał antysmogowych, natomiast w ostatnich dwóch kampaniach, motywem dominującym było przypomnienie o zbliżającym się terminie wymiany kotłów i pieców pozaklasowych. Stałym elementem kampanii jest szkolenie pracowników samorządów lokalnych z kontroli przestrzegania uchwał antysmogowych, a także popularyzacja wiedzy o niekorzystnym wpływie zanieczyszczonego powietrza na zdrowie oraz informowanie o dostępnym dofinansowaniu wymiany źródeł ogrzewania i termomodernizacji budynków.

Szczegółowy zakres działań przeprowadzonych w ramach kampanii „Czyste zasady” w latach 2019-2023 przedstawiono poniżej.

- Strona internetowa www.czystezasady.pl

Od 2019 r. działa strona internetowa www.czystezasady.pl. Pod tym adresem znajdują się wszystkie niezbędne informacje poświęcone uchwałom antysmogowym, a także materiały szkoleniowe i edukacyjne.

Ponadto, na bieżąco informacje o działaniach edukacyjnych i szkoleniach antysmogowych zamieszczane są na głównej stronie internetowej Instytutu www.irt.wroc.pl.

- Punkt informacyjny IRT

Instytut prowadzi stały punkt informujący o uchwałach antysmogowych i innych zagadnieniach związanych z wdrażaniem przepisów dot. ochrony powietrza. W przypadku pytań związanych uchwałami antysmogowymi można kontaktować się mailowo lub telefonicznie z pracownikami Instytutu Rozwoju Terytorialnego.

- Warsztaty szkoleniowe dla przedstawicieli samorządów lokalnych i organów kontrolnych

Instytut realizuje bezpłatne warsztaty (szkolenia) przeprowadzane w formule tradycyjnej oraz online, kierowane głównie do pracowników samorządowych oraz instytucji i osób, które mają pełnomocnictwa lub uprawnienia do przeprowadzania czynności kontrolnych związanych z obowiązującymi przepisami dotyczącymi ochrony powietrza (straże gminne, straże miejskie, policja).
Celem szkoleń jest wyjaśnienie obowiązków nałożonych na samorządy lokalne wynikających z uchwał antysmogowych, zintensyfikowanie wdrażania zasad efektywności energetycznej i poprawy jakości powietrza w związku z koniecznością wymiany pozaklasowych urządzeń grzewczych w terminie do 1 lipca 2024 r. oraz wskazanie możliwości pozyskania środków finansowych na ww. działania.
Dotychczas przeprowadzono 4 cykle szkoleniowe (łącznie 8 dni szkoleniowych), w następujących lokalizacjach: Stadion Miejski Wrocław (28-29.10.2019); Zamek Piastowski w Legnicy (24.11, 25.11. 2022); Urząd Wojewódzki we Wrocławiu (13.11.2023). W roku 2021 szkolenie odbyło się w trzech terminach w formie online.

W szkoleniach wzięło udział łącznie ok. 750 przedstawicieli samorządów lokalnych, straży miejskich/gminnych, doradców energetycznych oraz innych zainteresowanych osób.
Wyprodukowane na potrzeby szkoleń filmy instruktażowe, prezentacje ekspertów oraz inne materiały szkoleniowe udostępniane są każdorazowo na stronie internetowej www.czystezasady.pl, co sprawia, że rzeczywista liczba odbiorców szkoleń znacznie przekracza liczbę jego zarejestrowanych uczestników. Uczestnik szkolenia otrzymuje certyfikat potwierdzający udział w szkoleniu.

Foto: Dariusz Zięba,

- Współpraca i informowanie

W ramach działań mających na celu upowszechnienie informacji o uchwałach antysmogowych oraz niekorzystnym wpływie zanieczyszczonego powietrza na zdrowie, Instytut podjął również współpracę z mediami informacyjnymi, z założeniem szerokiego upowszechnienia informacji wśród różnych grup odbiorców. Na ww. działania składa się:

- emisja filmów edukacyjnych wyprodukowanych na potrzeby kampanii społecznej w TVP Wrocław (8 emisji w grudniu 2023);
- emisja ponad 2200 spotów radiowych w stacjach o zasięgu regionalnym: Radio Wrocław, Radio Złote Przeboje: Wałbrzych, Wrocław, Jelenia Góra, Legnica, Radio RAM (lata 2020 – 2021);
- emisja po 500 spotów telewizyjnych w stacjach o zasięgu regionalnym: TVP 3 Wrocław, Telewizja Dami, TV Jawor, TV Legnica, TV Bogatynia (2020);
- emisja spotów w Dolnośląskim Centrum Filmowym oraz w Kolejach Dolnośląskich (2020);
- publikacje prasowe w 11 tygodnikach dolnośląskich oraz cykl artykułów na łamach Gazety Wyborczej (2022);
- udział przedstawicieli IRT w audycjach radiowych i telewizyjnych dotyczących ochrony środowiska i klimatu (2019 – 2023)

W ramach współpracy z Uniwersytetem Wrocławskim (Platforma edukacyjno-informacyjna „Czy wiesz czym oddychasz?" związana z projektem LIFE-MAPPINGAIR/PL) na dachu budynku Instytutu przy ul. Dawida 1a we Wrocławiu zainstalowano czujnik pomiarowy jakości powietrza. Dane pomiarowe z czujnika prezentowane są na stronie internetowej projektu: airquality.uni.wroc.pl

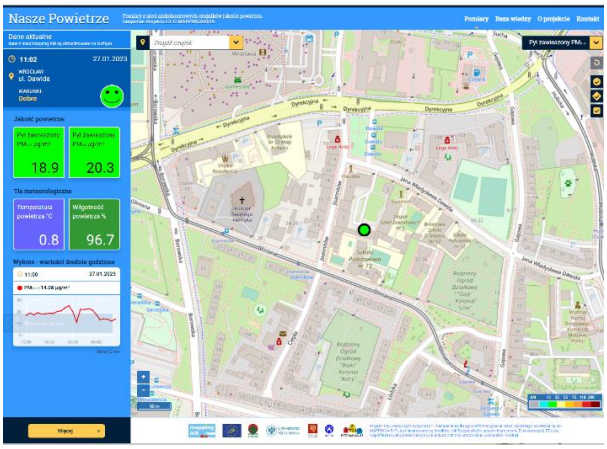

- Akcja „Mobilne Płuca"

Corocznie w dwóch miastach województwa prezentowana jest instalacja tzw. mobilnych płuc. Biała tkanina płuc zmienia swój kolor wraz z filtrowanym przez nie powietrzem. Nasilenie zmiany koloru tkaniny uzależnione jest od zanieczyszczenia powietrza w miejscu lokalizacji instalacji. Działanie ma wymiar edukacyjny, obrazuje naocznie jakim powietrzem oddychamy. Przedsięwzięciu towarzyszą akcje medialne z udziałem przedstawicieli samorządu województwa dolnośląskiego, które równocześnie rozpowszechnianie są poprzez serwisy społecznościowe. Szacuje się, że łączna ilość odbiorców akcji objęła ponad 1 milion osób.
Dotychczas instalacja była wystawiana na przełomie listopada i grudnia w miastach: Jelenia Góra i Wałbrzych (2020), Kłodzko, Legnica i Wrocław (2021), Strzelin i Wołów (2022) oraz Bolesławiec, Lubań, Wrocław (2023).

Foto: Fundacja Ekorozwoju

- Konferencje i spotkania

W czerwcu 2023 r. odbyła się konferencja pod hasłem: „Odpowiedzialny lider w trosce o czyste powietrze", której gospodarzem był Cezary Przybylski, Marszałek województwa dolnośląskiego. W trakcie konferencji przedstawiciele gmin dzielili się swoimi doświadczeniami z wdrażania przepisów uchwał antysmogowych oraz pozyskiwania środków finansowych na ten cel. Podczas konferencji zostało podpisane Memorandum w sprawie wdrażania uchwał antysmogowych na Dolnym Śląsku.

- Ulotki i materiały informacyjne

Na potrzeby kampanii zostały przygotowane i kolportowane do gmin w województwie plakaty oraz ulotki informacyjne dotyczące uchwał antysmogowych (odrębne dla Wrocławia, dla obszaru województwa oraz dwie wersje dla uzdrowisk). Nakład wyniósł łącznie kilkanaście tysięcy sztuk.

III. REKOMENDACJE

Dane pozyskane z Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków potwierdzają dużą ilość instalacji na paliwo stałe użytkowanych w województwie dolnośląskim, w tym znaczny udział instalacji niespełniających minimum 3 klasy wg normy PN-EN 303-5:2012. Mając na uwadze zbliżającą się datę 1 lipca 2024 r., czyli termin określony w dolnośląskich uchwałach antysmogowych na dokonanie wymiany nieefektywnych energetycznie oraz wysoce emisyjnych kotłów i pieców (tzw. kopciuchów), **użytkownicy ww. instalacji, mieszkańcy województwa, a także władze samorządowe szczebla lokalnego i regionalnego stoją przed wyzwaniem mobilizacji, koniecznej do spełnienia przepisów, wynikających zarówno z uchwał antysmogowych jak i Programu ochrony powietrza województwa dolnośląskiego.**

W okresie bezpośrednio poprzedzającym termin wymiany pozaklasowych instalacji grzewczych, w debacie publicznej dotyczącej uchwał antysmogowych pojawiają się głosy postulujące zarówno zaostrzenie obowiązujących zapisów jak i wydłużenie terminów wymiany instalacji do ogrzewania. Ocenia się, że zmiana terminów i odsunięcie w czasie wymiany instalacji określonych w uchwałach antysmogowych, oddanych do eksploatacji przed 1 lipca 2018 r., stworzyłoby groźny precedens dla opóźnienia lub zaniechania realizacji działań koniecznych dla uzyskania poprawy jakości powietrza oraz mogłoby wywołać poczucie krzywdy wśród użytkowników, którzy, stosując się do obowiązujących przepisów uchwały, dokonali kosztownej wymiany pozaklasowych instalacji. Jedynie wspólne działania wszystkich gmin w województwie oraz dotrzymywanie terminów wymiany źródeł ciepła pozwolą na osiągnięcie założonych celów, czyli poprawę jakości powietrza oraz zmniejszenie szkodliwego wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie.

Dokumenty krajowe potwierdzają słuszność kierunku obranego w uchwałach antysmogowych województwa dolnośląskiego. Obowiązująca Polityka Energetyczna Polski do roku 2040 (PEP 2040) zakłada realizację działań zmierzających do poprawy jakości powietrza, w tym m.in:

- rozwój ciepłownictwa systemowego i zakładany 4-krotny wzrost liczby efektywnych systemów ciepłowniczych do 2030 r.;
- niskoemisyjny kierunek transformacji źródeł indywidualnych;
- odejście od spalania węgla w gospodarstwach domowych w miastach do 2030 r. oraz na obszarach wiejskich do 2040 r.;
- zwiększenie efektywności energetycznej budynków.

Kierunek ten potwierdza projekt Krajowego Planu w dziedzinie Energii i Klimatu do 2030 r. (KPEiK 2030), którego wstępną wersję aktualizacji przekazano Komisji Europejskiej w dniu 29 lutego 2024 r. Zgodnie z jego zapisami Polska będzie dążyć do wycofania węgla z gospodarstw domowych do 2040 r., a w przypadku obszarów miejskich nawet do 2030 r. Dodatkowo, działania określone w Aktualizacji Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.) mają prowadzić do wyeliminowania stref, w których występują w Polsce obszary narażenia ludności na negatywne skutki zanieczyszczenia powietrza spowodowanymi przekroczeniami norm jakości powietrza pyłem PM10 i PM2,5 do roku 2030.

Parlament Europejski w dniu 24 kwietnia 2024 r. zaostrzył normy dotyczące jakości powietrza w krajach członkowskich. Ponadto, **wprowadzona została istotna zmiana, umożliwiająca obywatelom dochodzenie odszkodowań za uszczerbek na zdrowiu powstały w wyniku nierealizowania polityki ochrony powietrza.** Decyduje o tym art. 28 znowelizowanej dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jakości powietrza i czystszego powietrza dla Europy (Dyrektywa AAQD).

Przytoczone powyżej fakty potwierdzają potrzebę mobilizacji polityki regionalnej w kontekście osiągania celów zdefiniowanych w dokumentach szczebla krajowego i wspólnotowego. Ocenia się, że odsuwanie w czasie terminów określonych w uchwałach antysmogowych będzie działało demobilizująco i kontrproduktywnie oraz narażać będzie region na straty związane z jakością środowiska. Należy liczyć się również w takim przypadku z niekorzystnym obciążeniem wizerunkowym i finansowym, wynikającym z możliwości składania skarg i żądań odszkodowań za uszczerbek na zdrowiu powstały w wyniku nierealizowania polityki ochrony powietrza.

Mając na uwadze powyższe, jak również wyniki przedstawionej w Raporcie diagnozy wdrażania uchwał antysmogowych w województwie dolnośląskim, przy wciąż niekorzystnej ocenie jakości powietrza w naszym regionie, sformułowane zostały rekomendacje dla podejmowania działań niezbędnych dla wzmocnienia implementacji uchwał antysmogowych. Poniższe rekomendacje są spójne ze stanowiskiem zajętym przez Zespół ds. jakości powietrza i efektywności energetycznej, którego ostatnie posiedzenie odbyło się w styczniu 2024 r.

Rekomendacje kierowane do poziomu krajowego:

1. Uzupełnienie Polityki Energetycznej Polski o jednoznaczne zapisy umożliwiające podejmowanie decyzji przez obywateli co do kierunku transformowania instalacji służących ogrzewnictwu i systemów ciepłowniczych. To konieczne dodefiniowanie i precyzyjne zakreślenie kierunku transformacji pozwoli na rozwinięcie programów wsparcia doradczego (technicznego) i finansowego, pozwalającego na wybór najefektywniejszego źródła ciepła.
2. Zaangażowanie Wojewody Dolnośląskiego, jako organu, w działania upowszechniające informacje o uchwałach antysmogowych i wpływie zanieczyszczonego powietrza na zdrowie mieszkańców regionu.
3. Uruchomienie medialnych akcji społecznych dotyczących transformacji energetycznej i poprawy jakości powietrza.
4. Zapewnienie stabilnego źródła dofinansowania wymiany źródeł ogrzewania i termomodernizacji budynków, dostosowanego do uwarunkowań, potrzeb i możliwości finansowych obywateli.
5. Zapewnienie dalszego rozwoju Centralnej Bazy Emisyjności Budynków jako podstawowego źródła danych i wiedzy o użytkowanych źródła ogrzewania w Polsce.
6. Zwiększenie uprawnień mistrzów kominiarskich w zakresie instruowania właścicieli kontrolowanych budynków i lokali o rodzaju, sprawności i bezpieczeństwa źródeł ciepła.

Rekomendacje kierowane do samorządu regionalnego:

1. Utrzymanie w mocy i nie ingerowanie w zapisy Uchwały Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XLI/1405/17, Uchwały Nr XLI/1406/17 oraz Uchwały Nr XLI/1407/17 z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa dolnośląskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.
2. Zintensyfikowanie działań edukacyjnych i informacyjnych w zakresie:
   - obowiązków wynikających z uchwał antysmogowych,
   - niekorzystnego oddziaływania zanieczyszczonego powietrza na zdrowie i środowisko,
   - wsparcia finansowego wymiany ogrzewania i termomodernizacji budynków.
3. Wsparcie samorządów lokalnych w zakresie tworzenia sieci doradców energetycznych.
4. Skoordynowanie współpracy samorządów lokalnych z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz ośrodkami pomocy społecznej w kierunku koncentracji wsparcia dla najbardziej potrzebujących w celu eliminowania ubóstwa energetycznego.

Rekomendacje kierowane do samorządów lokalnych:

1. Podjęcie przez władze gmin roli liderów, świadomych pozytywnych zmian wynikających z realizowania zapisów uchwał antysmogowych i transformacji energetycznej w gminach.
2. Prowadzenie kontroli w lokalach ogrzewanych paliwem stałym w zakresie zgodności stosowanych paliw i użytkowanych źródeł ogrzewania z zapisami uchwał antysmogowych.
3. Uświadamianie zamiast stosowania sankcji w przypadku naruszeń postanowień uchwały antysmogowej w pierwszej fazie obowiązywania zakazu użytkowania pozaklasowych źródeł ogrzewania.
4. Skoordynowanie polityki przestrzennej z polityką energetyczną gminy oraz stosowanymi rozwiązaniami w zakresie ogrzewnictwa i ciepłownictwa.
5. Wykorzystanie dobrych praktyk, sprawdzonych i stosowanych przez samorządy w Polsce w zakresie wdrażania i kontroli przestrzegania uchwał antysmogowych.

IV. ZAŁĄCZNIK DO RAPORTU: PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO DOTYCZĄCEGO WDRAŻANIA UCHWAŁ ANTYSMOGOWYCH W GMINACH

W okresie od 14 marca do 07 kwietnia 2023 r. Instytut Rozwoju Terytorialnego przeprowadził badanie ankietowe skierowane do władz samorządów gminnych. Celem badania było pozyskanie informacji na temat podejmowania przez gminy działań na rzecz wdrażania uchwał antysmogowych, zaangażowania w realizację działań edukacyjnych oraz wykorzystania funduszy i wsparcia specjalistycznego w celu wymiany źródeł ogrzewania.

Na ankietę odpowiedziało 91% samorządów gminnych, a jednocześnie tylko część z nich przekazała odpowiedzi na wszystkie zawarte w ankiecie pytania. Na podstawie uzyskanych danych możliwe było wyciągnięcie ogólnych wniosków i uchwycenie trendu zachodzących zmian.

W badaniu ankietowym udział wzięło 154 na 169 jednostek samorządu lokalnego.

Udział gmin w badaniu ankietowym przedstawia rysunek nr 15.

Ankieta zawierała 14 pytań głównych oraz 5 pytań uzupełniających. Gminy odpowiadały na pytania zgodnie z posiadaną wiedzą. Jeśli nie dysponowały wystarczającą wiedzą z danego zakresu, nie udzielały odpowiedzi na pytania.

Poniżej zostały podsumowane odpowiedzi samorządów gminnych na postawione w ankiecie pytania.

Proszę podać dane dotyczące liczby instalacji na paliwo stałe o nominalnej mocy cieplnej mniejszej niż 1 MW (kotły, piece, trzony kuchenne, piecokuchnie, kuchnie węglowe) zgodnie ze stanem na koniec grudnia 2022 r. (liczba [szt.])

121 gmin przedstawiło stan liczbowy instalacji na paliwo stałe na koniec 2022r., 33 nie udzieliły informacji w tym zakresie. Rozkład przestrzenny przedstawia rysunek nr 16.

Wg przekazanych danych, najwięcej instalacji na paliwo stałe użytkowanych jest w dużych miastach - Wałbrzych (nieco ponad 17000), Jelenia Góra (ok. 7000). Miasto Wrocław oraz Legnica nie przekazały danych w tym zakresie.

Znaczna liczba instalacji na paliwo stałe (od 4000 do 7000) występuje w Kłodzku (gm. wiejska), Bystrzycy Kłodzkiej, Boguszowie Gorcach, Miliczu, Ząbkowicach Śląskich, Kątach Wrocławskich oraz w Czernicy, Oławie, Obornikach Śląskich oraz w mieście Nowa Ruda.

Rys.15. Udział gmin w ankiecie poświęconej uchwałom antysmogowym; źródło: opracowanie własne

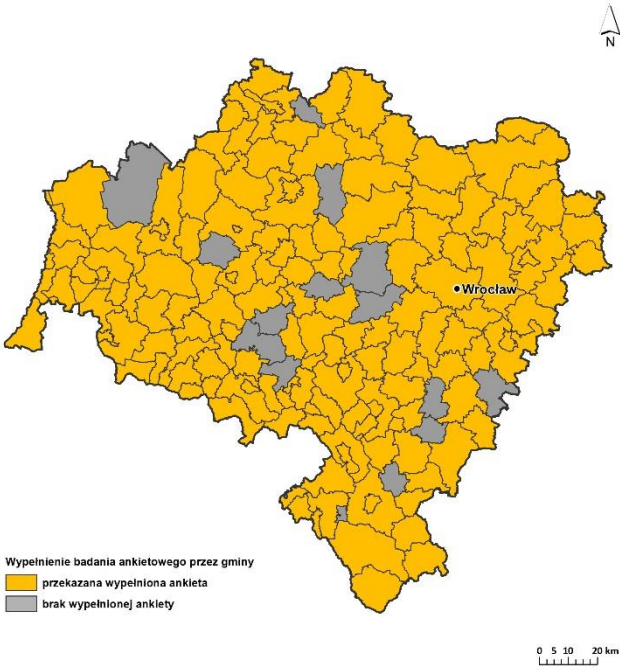

Rys.16. Liczba instalacji na paliwo stałe o nominalnej mocy cieplnej < 1 MW (kotły, piece, trzony kuchenne, piecokuchnie, kuchnie węglowe) w gminach [szt.] ; źródło: opracowanie własne

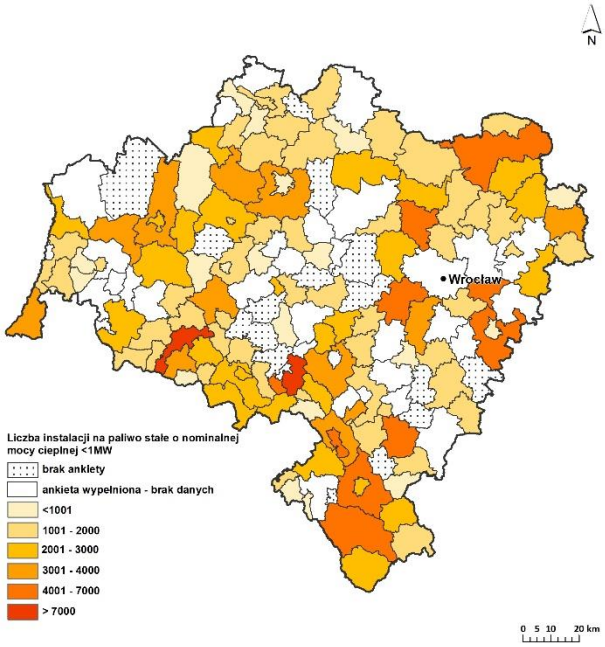

Proszę podać dane dotyczące udziału procentowego instalacji na paliwo stałe o nominalnej mocy cieplnej mniejszej niż 1 MW (kotły, piece, trzony kuchenne, piecokuchnie, kuchnie węglowe) w odniesieniu do wszystkich użytkowanych instalacji zgodnie ze stanem na koniec grudnia 2022 r. (udział procentowy [%])

43% gmin, które wzięły udział w ankiecie, nie posiada danych w tym zakresie (66 ze 154 gmin). Wynika to z braku całościowej informacji o sposobie ogrzewania w gminach.

Dostarczone dane potwierdzają, że w większości gmin, instalacje na paliwo stałe stanowią główne źródło ogrzewania - w ponad połowie gmin, które odpowiedziały na pytanie, instalacje do ogrzewania na paliwo stałe stanowią powyżej 60% wszystkich instalacji do ogrzewania; w 37% gmin instalacje do ogrzewania na paliwo stałe stanowią od 31 do 60% wszystkich instalacji do ogrzewania; jedynie w przypadku 9% gmin instalacje do ogrzewania na paliwo stałe stanowią do 30% wszystkich instalacji do ogrzewania.

Proszę podać dane dotyczące liczby instalacji na paliwo stałe o nominalnej mocy cieplnej mniejszej niż 1 MW (kotły, piece, trzony kuchenne, piecokuchnie, kuchnie węglowe) w odniesieniu do wszystkich użytkowanych instalacji zgodnie ze stanem na koniec grudnia 2022 r. (liczba [szt.])

Ze 154 gmin, które wzięły udział w ankiecie:

- 121 gmin przedstawiło stan liczbowy instalacji na paliwo stałe na koniec 2022r. (33 gminy nie udzieliły informacji);
- 120 gmin przedstawiło stan liczbowy instalacji zasilanych gazem na koniec 2022r. (34 gminy nie udzieliły informacji);
- 117 gmin przedstawiło stan liczbowy instalacji zasilanych energią elektryczną na koniec 2022r. (37 gmin nie udzieliło informacji);
- 107 gmin przedstawiło stan liczbowy instalacji zasilanych z OZE na koniec 2022r. (47 gmin nie udzieliło informacji);

– 92 gminy przedstawiły stan liczbowy pozostałych instalacji na koniec 2022r. (62 gminy nie udzieliły informacji).

Przekazane dane potwierdzają, że na terenie województwa dolnośląskiego przeważają instalacje na paliwo stałe (zgodnie z danymi ankietowymi jest to liczba 274 763 szt.), co w odniesieniu do sumy wszystkich użytkowanych instalacji w województwie podanych przez ankietowanych daje ok. 50% udział tego typu instalacji (dane na grudzień 2022 r.).

Na kolejnym miejscu plasują się instalacje na paliwo gazowe (161 880), co stanowi blisko 30% użytkowanych instalacji na Dolnym Śląsku. Kolejno, instalacje zasilane energią elektryczną (67 922), pokrywające ok.12% udziału. Pozostałe 4% uzupełniają inne instalacje (21 782) oraz instalacje zasilane z odnawialnych źródeł energii (20 008), których udział wynosi nieco poniżej 4%.

Rysunek nr 17 przedstawia udział procentowy według rodzaju instalacji do ogrzewania użytkowanych w województwie dolnośląskim.

Czy budynki mieszkalne na terenie gminy są podłączone do sieci ciepłowniczej?

154 gminy odpowiedziały na pytanie, z czego 66% potwierdziła brak sieci ciepłowniczej na terenie gminy. Sieć ciepłownicza występuje w 53 ankietowanych gminach.

Na podstawie otrzymanych danych nie jest możliwe wiarygodne określenie, jaki udział procentowy budynków mieszkalnych w gminie jest zaopatrywany w ciepło sieciowe. Zgodnie z przewidywaniami, największy udział sieci ciepłowniczej występuje w miastach (lecz nie przekracza 30%), w gminach wiejskich jest natomiast skrajnie mały, nie przekraczający 5%.

Rys.17. Udział procentowy użytkowanych instalacji do ogrzewania w województwie dolnośląskim [%]; stan na grudzień 2022 r.; źródło: opracowanie własne

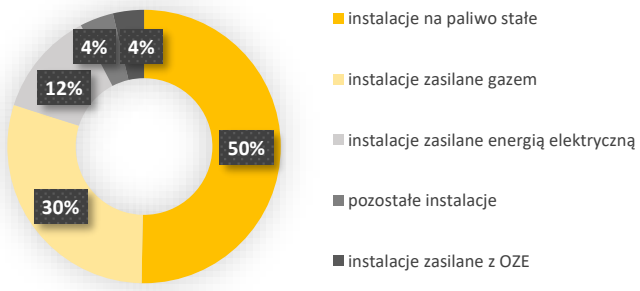

Rys.18. Udział sieci ciepłowniczej w gminach województwa dolnośląskiego; źródło: opracowanie własne

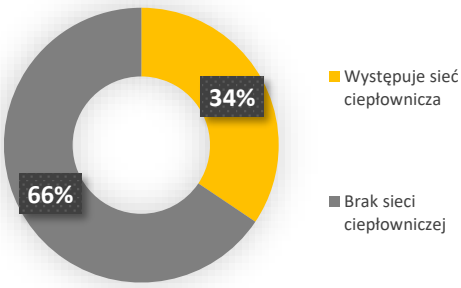

Proszę podać liczbę nieefektywnych źródeł ogrzewania, które zostały wymienione od 2018 r. do końca grudnia 2022 r. [szt.]

Ze 154 gmin, które wzięły udział w ankiecie:

– 91 gmin przedstawiło stan liczbowy wymienionych pozaklasowych kotłów na paliwo stałe (63 gminy nie udzieliły informacji);
– 56 gmin przedstawiło stan liczbowy wymienionych kotłów poniżej klasy 5 (98 gmin nie udzieliło informacji);
– 40 gmin przedstawiło stan liczbowy wymienionych kominków niespełniających wymogów ekoprojektu (114 gmin nie udzieliło informacji);
– 61 gmin przedstawiło stan liczbowy wymienionych pozaklasowych miejscowych ogrzewaczach powietrza (93 gminy nie udzieliły informacji).

Na terenie Dolnego Śląska wśród wymienionych instalacji od 2018 r. do końca grudnia 2022 r. przeważają pozaklasowe kotły na paliwo stałe, których liczba sięga ponad 30 tysięcy sztuk. (33 841), co daje ok. 43% udział w wymienionych, nieefektywnych źródłach ogrzewania. Kolejno pozaklasowe miejscowe ogrzewacze powietrza, których liczba przekracza 20 tysięcy sztuk (22 879), co obejmuje 29% wymienionych instalacji. Na trzecim miejscu uplasowały się kotły poniżej klasy 5 (16 635), ich udział w wymienionych nieefektywnych instalacjach wynosi około 21%. Pozostałą część uzupełniają kominki niespełniające wymogów ekoprojektu, tutaj zanotowano wynik niewiele powyżej 5 tysięcy (5 111), co daje około 7% udział wśród wymienionych nieefektywnych źródeł ogrzewania.
Spośród gmin, które odpowiedziały, najwięcej kotłów pozaklasowych na paliwo stałe zostało wymienionych w gminie wiejskiej Nowa Ruda– 4224 szt., we Wrocławiu – 3072 szt. oraz w Strzegomiu - 2670 szt.

Powyżej 1000 szt. instalacji pozaklasowych wymieniono w 8 gminach, m.in. w Oławie (gmina wiejska) – 1425 szt., Jeleniej Górze – 1217 szt., Bogatyni – 1164 szt., Warcie Bolesławieckiej – 1126 szt., Prusicach – 1081 szt. (9% gmin, w których wymiana nastąpiła)

Od 300 do 1000 szt. instalacji pozaklasowych wymieniono w 19 gminach (21% gmin, w których wymiana nastąpiła).

W 64 gminach wymieniono do 300 szt. instalacji pozaklasowych instalacji.

Jak wykazano wyżej, większość gmin (98 na 154) nie posiada danych na temat liczby wymienionych instalacji do ogrzewania klas 3-5 (64%). Prawdopodobnie, w większości przypadków, gminy posiadają ogólną informację o wymienionych instalacjach na paliwo stałe. Zakłada się, że w większości przypadków, są to instalacje pozaklasowe lub klasy 3.

Biorąc pod uwagę wszystkie instalacje na paliwo stałe, bez względu na klasę urządzenia, najwięcej kotłów zostało wymienionych w gminie Nowa Ruda (gmina wiejska) – 6661 szt. oraz w Strzegomiu - 6396 szt. Kolejne gminy, ale już ze znacznie niższą liczbą to gmina wiejska Oława (3438 szt.), Wrocław (3072), gmina wiejska Kłodzko (2083) oraz Jawor (1960) i Jelenia Góra (1217).

Proszę podać liczbę nowych źródeł ogrzewania, które zostały zainstalowane od 2018 r. do końca grudnia 2022 r.

Ze 154 gmin, które wzięły udział w ankiecie:

- 91 gmin przedstawiło stan liczbowy nowo zainstalowanych kotłów na paliwo stałe spełniające wymogi klasy 5 lub ekoprojektu (63 gminy nie udzieliły informacji)
- 83 gminy przedstawiły stan liczbowy nowo zainstalowanych instalacji elektrycznych (71 gmin nie udzieliło informacji)
- 89 gmin przedstawiło stan liczbowy nowo zainstalowanych instalacji gazowych (65 gmin nie udzieliło informacji)
- 88 gmin przedstawiło stan liczbowy nowo zainstalowanych instalacji OZE (66 gmin nie udzieliło informacji)
- 49 gmin przedstawiło stan liczbowy nowo zainstalowanych innych instalacji (105 gmin nie udzieliło informacji).

Na podstawie uzyskanych wyników można zauważyć tendencję odejścia od kotłów na paliwo stałe na rzecz ogrzewania gazowego. Jest to pierwszy wybór mieszkańców Dolnego Śląska podczas dokonywania wymiany instalacji. Udział ogrzewania gazowego wśród nowo zainstalowanych źródeł stanowi 48% (ok. 23 092 szt.), na kolejnym miejscu znajdują się kotły na paliwo stałe spełniające wymogi klasy 5 lub ekoprojektu (około 19% nowych instalacji - 8 976 szt.), następnie ogrzewanie elektryczne z 12% udziałem (5 970 szt.) oraz zyskujące na popularności odnawialne źródła energii osiągające udział 12% (5 535 szt.). Pozostałą część - 9% uzupełniają inne instalacje.

Rys.19. Udział procentowy nieefektywnych źródeł ogrzewania, które zostały wymienione od 2018 r. do końca 2022 r. [%]; źródło: opracowanie własne

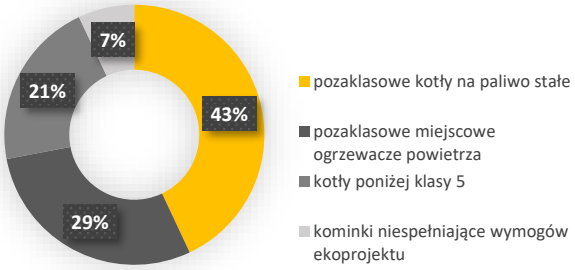

Rys.20. Udział procentowy nowych źródeł ogrzewania, zainstalowanych od 2018 r. do końca 2022 r. [%]; źródło: opracowanie własne

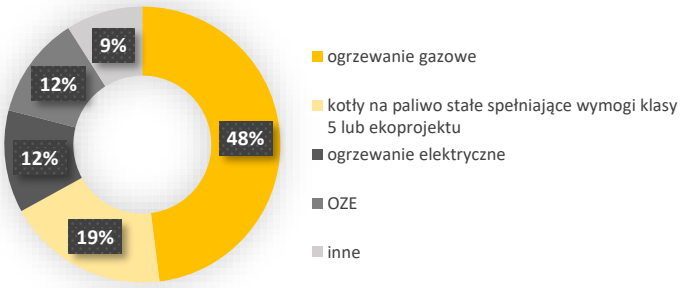

Czy gmina korzystała z programów dofinansowania wymiany źródeł ogrzewania od 2018 r. do końca grudnia 2022 r.?

Większość gmin (84%) potwierdziła korzystanie z programów dofinasowania wymiany źródeł ogrzewania w latach 2018-2022. Jedynie 24 gminy, na 154 które wzięły udział w ankiecie, nie skorzystały z dofinansowania.

Rys.21. Wykorzystanie programów finansowania na wymiany źródeł ogrzewania przez gminy w okresie od 2018 r. do grudnia 2022 r.; źródło: opracowanie własne

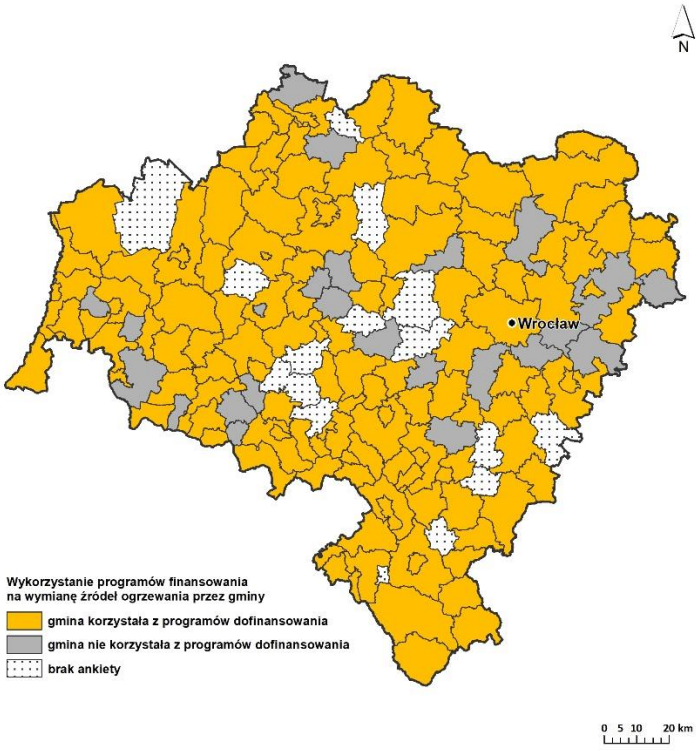

Czy gmina posiada inwentaryzację źródeł ogrzewania?

Większość gmin (110 z 154 gmin) wykonało inwentaryzację źródeł ogrzewania[7]. W przeważającej ilości gmin inwentaryzacja źródeł ogrzewania jest aktualna, wykonywana w latach 2021-2022.

[7] Dostrzega się niespójność w odpowiedziach gmin - 16 gmin, które potwierdziły posiadanie inwentaryzacji źródeł ogrzewania, nie podały danych liczbowych w pyt. 4 dot. liczby instalacji do ogrzewania oraz udziału procentowego. Na podstawie inwentaryzacji, odpowiedź na pytanie 4 powinna być możliwa.

Pozostałe gminy (44), które nie posiadają inwentaryzacji, zadeklarowały dostęp do danych dotyczących źródeł ogrzewania pochodzących z bazy CEEB, 9 z nich korzysta dodatkowo z danych pochodzących z innych źródeł.

Rys.22. Udział procentowy gmin posiadających inwentaryzację źródeł ogrzewania [%]; źródło: opracowanie własne

Czy na obszarze gminy prowadzone są kontrole instalacji grzewczych?

154 gmin odpowiedziało na pytanie, z czego 40% gmin odpowiedziało twierdząco. 60% ankietowanych gmin nie prowadziło w ostatnich 5 latach kontroli instalacji grzewczych.

Spośród gmin, które prowadziły kontrole instalacji grzewczych, 22 gminy ze względu na brak dostępnych w tym zakresie informacji nie podało pełnych danych. 16% gmin w których prowadzone są kontrole nie było w stanie odpowiedzieć na pytanie, ile takich kontroli przeprowadzono w latach 2018-2022. Pełna liczbę kontroli wykazało 47,5% gmin (29 z 61 gmin prowadzących kontrole), wśród nich absolutnym liderem jest miasto Wrocław, które przeprowadziło 20 776 kontroli (od 2018 r. do końca marca 2023r.) Inne gminy, które zasługują na wyróżnienie to: Polkowice (1809) oraz m. Jelenia Góra (1518), a także Bolesławiec (805), Dzierżoniów (636), Lubań (599), Miękinia (435), Świdnica (334).

Spośród gmin w których przeprowadzane są kontrole instalacji grzewczych, 27 zadeklarowało, iż oględziny przeprowadzane są przez pracowników straży miejskiej bądź gminnej, 39 gmin do tego zadania wyznaczyło urzędników miejskich. Spośród tych gmin w 6 przypadkach zadanie wypełniają zarówno urzędnicy jak i strażnicy. 2 gminy wykazały, że podczas kontroli urzędnicy są wspomagani przez funkcjonariuszy policji. Na terenie dwóch gmin kontroli instalacji grzewczych dokonuje również pracownik GOPS.

Rys.23. Liczba przeprowadzonych kontroli instalacji grzewczych w latach 2018 – 2022 [szt.], źródło: opracowanie własne

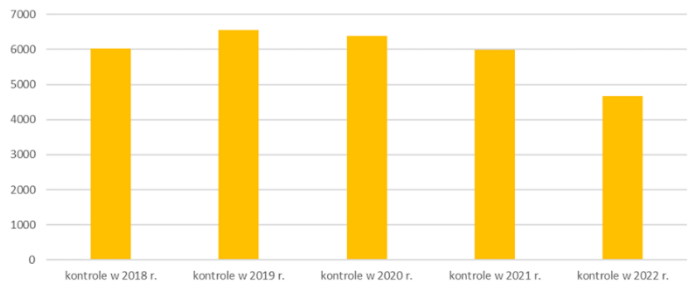

Z 61 gmin, w których prowadzone są kontrole instalacji grzewczych:

- 30 gmin nie udzieliło informacji o liczbie przeprowadzonych kontroli w 2018 r.
- 25 gmin nie udzieliło informacji o liczbie przeprowadzonych kontroli w 2019 r.
- 24 gminy nie udzieliły informacji o liczbie przeprowadzonych kontroli w 2020 r.
- 15 gmin nie udzieliło informacji o liczbie przeprowadzonych kontroli w 2021 r.
- 11 gmin nie udzieliło informacji o liczbie przeprowadzonych kontroli w 2022 r.

Na podstawie uzyskanych wyników należy stwierdzić, że najwięcej kontroli zostało przeprowadzonych w 2019 r. pomimo, iż w badaniu ankietowanym dane o stanie liczbowym przeprowadzonych kontroli podało zaledwie 36 gmin z 61 prowadzących kontrole. Natomiast najniższy wynik zanotowano w roku 2022, gdzie dane pozyskano aż od 50 gmin (82% gmin prowadzących kontrole). Wynik ten jednoznacznie obrazuje spadek prowadzonych działań kontrolnych. Należy zauważyć, że porównywanie kolejnych lat pomiędzy sobą jest obarczone błędem ze względu na częściowy brak informacji dla danych lat w poszczególnych gminach. Jednak pomimo niepełnych danych można zauważyć tendencję spadkową prowadzonych kontroli, szczególnie widoczną w roku 2022, gdzie ilość kontroli instalacji spadła o ok. 22% w porównaniu do roku 2021.

Czy w gminie prowadzone są kampanie edukacyjno-informacyjne w zakresie uchwał antysmogowych lub innych działań związanych z ochroną powietrza?

133 gminy (86%) potwierdziło prowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnych w zakresie uchwał antysmogowych lub innych działań związanych z ochroną powietrza.

Czy gmina oferuje pomoc w zakresie doradztwa energetycznego?

154 gmin odpowiedziało na pytanie. 84 z 154 gmin (55%) nie oferuje pomocy w zakresie doradztwa energetycznego. 70 gmin (45%) taką pomoc oferuje, przy czym większość posiada wykwalifikowanego pracownika urzędu (64 z 70 gmin), a tylko 6 gmin z 70 potwierdziła, że korzysta z osoby zatrudnionej z zewnątrz.

Rys.24. *Udział procentowy gmin oferujących pomoc w zakresie doradztwa energetycznego, źródło: opracowanie własne*

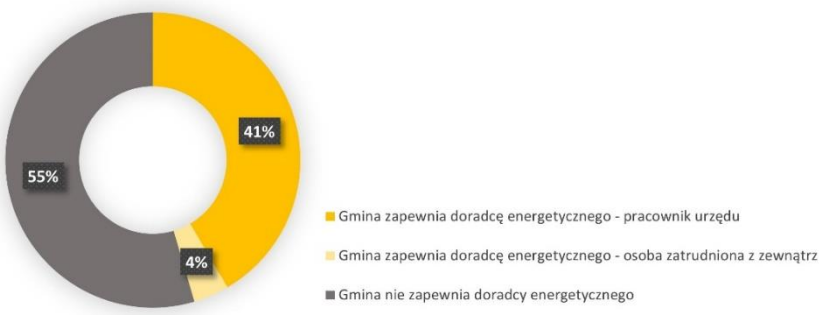

Proszę określić potrzeby/oczekiwania gminy w zakresie nadchodzącej kampanii informacyjno-edukacyjnej "Czyste Zasady".

Ok. 24% gmin nie ma oczekiwań wobec kampanii informacyjno-edukacyjnej Czyste Zasady.
Pozostałe zgłosiły następujące potrzeby:

- Broszury, ulotki, materiały informacyjno-edukacyjne dla mieszkańców;
- Kampania medialna, spoty radiowe i telewizyjne;
- Informacje o dostępnych źródłach dofinansowania;
- Spotkania informacyjne w gminach;
- Szkolenia w zakresie podniesienia wiedzy o aspektach prawnych i praktycznych dotyczących wdrażania przepisów dot. ochrony powietrza, w tym uchwał antysmogowych obowiązujących w województwie dolnośląskim, Programu ochrony powietrza dla woj. dolnośląskiego.
- W okresie jesienno-zimowym dotarcie do większości gmin z tzw. mobilnymi płucami.
- Edukacja o zagrożeniu smogiem, o jakości paliwa, o spalaniu odpadów - skierowana do dzieci w przedszkolach, szkołach oraz do osób dorosłych.